

Marknadsläget

September 2023

Så skapas en bra organisation som kan ta sig an marknaden för energi-effektivisering och effektstyrning **Sid 16**

Prognos för utvecklingen i dina branscher och regioner **Sid 7**

Hur tänker beställarna kring energi-effektivisering? **Sid 10**

Bild: Johnér

Energieffektivisering och effektstyrning skapar affärsmöjligheter i ett tufft läge

Installatörs
företagen

Förord

UNDER ÅRET SOM GÅTT har vi ställts inför stora ekonomiska utmaningar med kraftigt sänkt nybyggnation som följd. Det påverkar även installationsmarknaden. Inbromsningen väntas fortsätta under nästa år.

I den här rapporten försöker vi tolka de tecken vi ser. Det finns risker att hantera men även möjligheter för den som agerar rätt.

Osäkerheten ökar i takt med att fler och fler projekt ställs in eller skjuts på framtiden. Bostadsbyggandet förväntas halveras, och fastighetsbolagen måste göra svåra val mellan utgifter och investeringar.

Men vi ser samtidigt en stark efterfrågan på andra tjänster i vår bransch.

I den stora energiomställning som Sverige går igenom, med utfasning av fossila bränslen och satsningar på elektrifiering, spelar energieffektivisering och effektstyrning en central roll. Här är det ni i våra medlemsföretag som är nyckelspelare. Tillsammans med era medarbetare fungerar ni som kunniga rådgivare, problemlösare, montörer och driftsättare i denna samhällsviktiga process.

De svängningar vi ser på marknaden kräver i många fall anpassning av verksamheten och företaget för att komma ut starkare på andra sidan. Vi finns för att hjälpa er. Ta chansen att utveckla din organisation och erbjudande. Besök [in.se](https://www.in.se) eller ta kontakt med din företagsrådgivare.

Tillsammans kan vi möta dessa utmaningar och bygga en bättre framtid. Inte bara för vår bransch, utan för hela vårt samhälle.

Ola Månsson
VD Installatörsföretagen

Foto: Peter Knutson

Ola Månsson
VD Installatörsföretagen

Innehåll

Sammanfattning	4
Konjunkturutvecklingen i Sverige	8
Utvecklingen inom bygg- och fastighetsbranschen	9
I FOKUS: Energieffektivisering och effektstyrning – en nyckel i klimatomställningen som ger marknadsmöjligheter för installationsföretagen	10
Marknadsläget el	20
Marknadsläget värme och sanitet	24
Marknadsläget ventilation	28
Marknadsläget kommunikations- och säkerhetsteknik	32
Läsanvisningar och källor	35

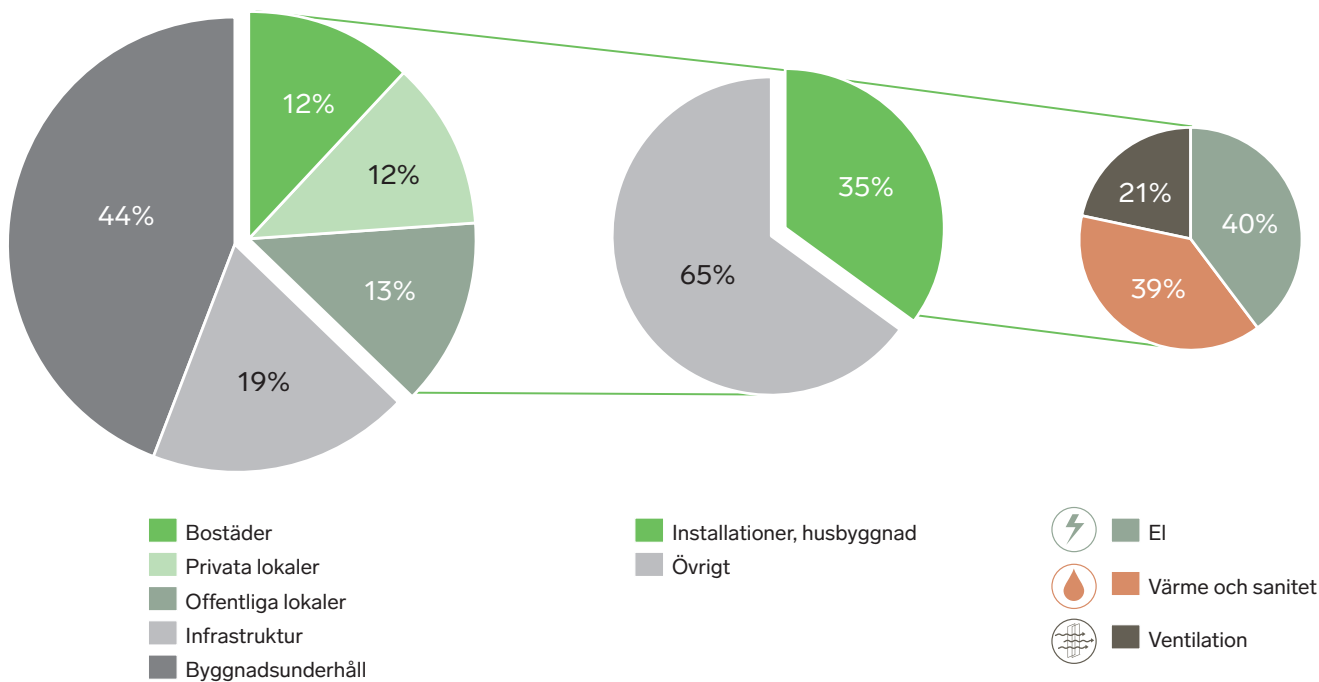
Sammanfattning

Installationsvolymerna väntas minska 2023 och 2024 till följd av en negativ utveckling på byggmarknaden. Stigande materialpriser och omkostnader, höga räntor och fallande fastighetsvärden pressar bygg- och fastighetsmarknaden. Nedgången i bygginvesteringarna 2022 väntas tillta i styrka 2023 och i viss mån fortsätta även 2024.

De totala påbörjade bygginvesteringarna¹⁾ inklusive löpande underhåll och infrastruktur²⁾ uppgick under första halvåret 2023 till cirka 349 miljarder kronor. Andelarna fördelade sig på följande sätt:

Av de totala investeringarna inom husbyggnad (bostäder, privata och offentliga lokaler) bestod cirka 35 procent av installationer.

Installationerna domineras av el följt av värme och sanitet samt ventilation³⁾.

¹⁾ I rapporten redovisas påbörjade bygginvesteringar. Det innebär att hela bygginvesteringen räknas in i statistiken när själva bygget påbörjas.

²⁾ På grund av att statistiken för infrastruktur endast ges ut på helårsbasis, är siffran preliminär.

³⁾ I den här grafen redovisas endast de installationsslag som främst utför uppdrag i samband med husbyggnadsinvesteringar inom alla sektorer (ny- och ombyggnad), dvs. el, värme och sanitet samt ventilation. Inom området kommunikations- och säkerhetsteknik görs en stor del av installationerna i befintliga fastigheter, oberoende av ny- och ombyggnad.

Marknadsvolymer

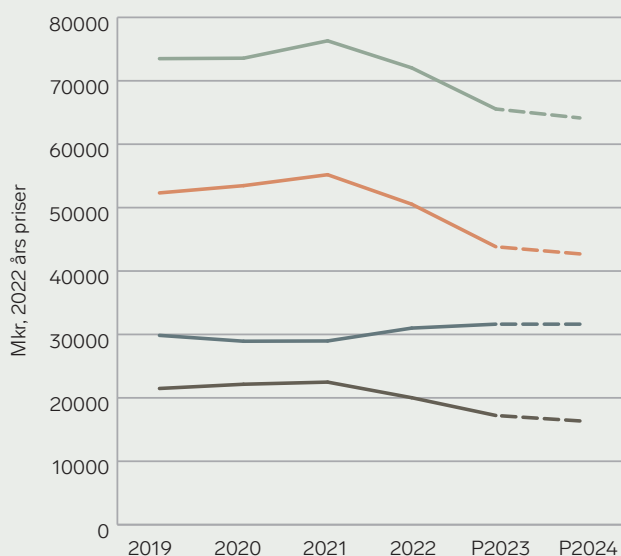
Den samlade volymen påbörjade husbyggnadsinvesteringar och underhåll förväntas minska med 15 procent under 2023 och ytterligare 3 procent 2024. Det här får direkt inverkan på installations-

volymen. Den sammanlagda installationsvolymen förväntas därför minska med 9 procent under 2023 och med ytterligare 2 procent 2024.

MARKNADSVOLYMER 2018-KV 1-2 2023, BEDÖMD UTVECKLING 2023-2024, PROCENT, MKR 2022 ÅRS PRISER

	2018	2019	2020	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Elinstallationer	72 747	73 491	73 562	76 303	72 038	35 186	-9	-2
Värme & sanitet	52 608	52 318	53 464	55 189	50 540	23 524	-13	-3
Kommunikations- och säkerhetsteknik	29 582	29 853	28 929	28 971	31 000	15 810	+2	0
Ventilation	21 410	21 478	22 145	22 483	20 021	9 850	-14	-5
Totalt	176 347	177 141	178 101	182 946	173 598	84 370	-9	-2

Prognoserna för utvecklingen framöver speglar en sammanvägd bedömning av den ekonomiska utvecklingen på bygg- och fastighetsmarknaden generellt samt på installatörsmarknaderna.

UNDER 2023 OCH 2024 påverkas installationsbranschen negativt av de kraftigt minskade ny- och ombyggnadsinvesteringarna och en svagare underhållsmarknad. Nyproduktionen av bostäder svarar för den mest dramatiska nedgången i byggsektorn och bland installationsbranscherna väntas värme och sanitet samt ventilation få den svagaste utvecklingen, med en marknadsminskning på totalt 15–20 procent under perioden 2023–2024. Elinstallationer väntas minska med cirka 10 procent medan kommunikations- och säkerhetsteknik, som inte är lika starkt relaterad till byggandets utveckling, kan få en marginell tillväxt under de närmaste två åren.

MÖJLIGHETER

- Ombyggnads- och underhållsåtgärder fokuserar på energieffektivisering och driftkostnadsbesparingar.
- Grön omställning pågår oavsett utvecklingen för bygginvesteringar.
- Växande marknad för drift- och serviceavtal.
- Behov av rådgivning och projektledning inom mer eller mindre komplexa energieffektiviserings- och effektstyrningsprojekt.
- Ombyggnad och hyresgästanpassning.

UTMANINGAR

- Projekt ställs in eller skjuts fram i tiden till följd av det höga kostnadsläget och den svagare efterfrågan på marknaden.
- En trolig halvering av bostadsbyggandet.
- Hård prioritering bland utgifter och investeringar hos fastighetsbolagen.
- Fortsatt komponentbrist.
- Osäkerhet i fastighetssektorn på grund av stigande kostnader, fallande fastighetsvärden och vissa högt belånade fastighetsbolag.

Utvecklingsprognos för de olika regionerna 2023–2024 i procent

- **NORRLAND** = Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län
- **MELLANSVERIGE** = Uppsala, Södermanlands, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Dalarnas och Gävleborgs län
- **STOCKHOLM** = Stockholms län
- **VÄSTRA GÖTALAND** = Västra Götalands län
- **SYDSVERIGE** = Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge och Hallands län
- **SKÅNE** = Skåne län

NORRLAND	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-6	-1
Vs	Vs
-12	-1
Ventilation	Ventilation
-14	-5
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
-5	+5

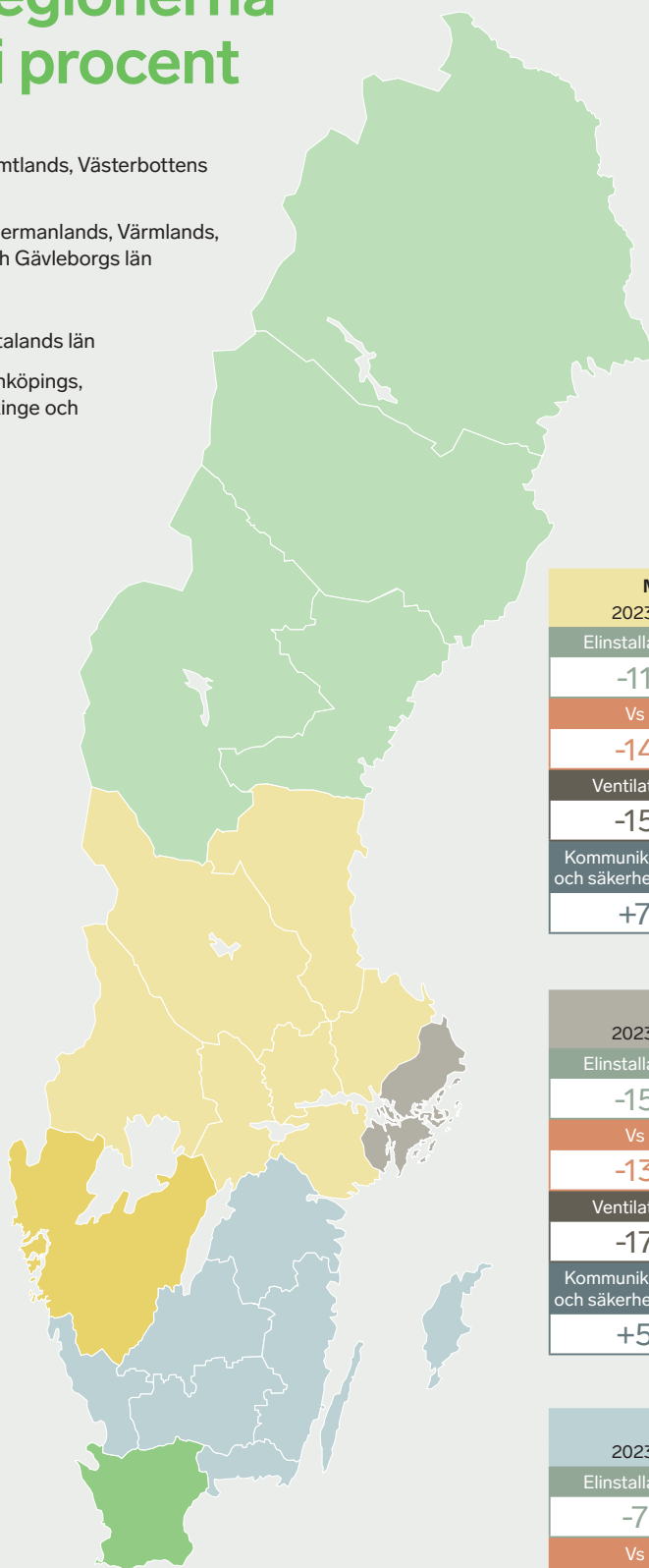
MELLANSVERIGE	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-11	-3
Vs	Vs
-14	-1
Ventilation	Ventilation
-15	-8
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
+7	+2

VÄSTRA GÖTALAND	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-2	-1
Vs	Vs
-8	+1
Ventilation	Ventilation
-10	-3
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
-12	0

STOCKHOLM	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-15	-3
Vs	Vs
-13	-1
Ventilation	Ventilation
-17	-5
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
+5	-2

SKÅNE	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-12	-5
Vs	Vs
-11	0
Ventilation	Ventilation
-15	-7
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
+15	+2

SYDSVERIGE	
2023	2024
Elinstallation	Elinstallation
-7	0
Vs	Vs
-13	+2
Ventilation	Ventilation
-16	-3
Kommunikations- och säkerhetsteknik	Kommunikations- och säkerhetsteknik
-5	0

Konjunkturutvecklingen i Sverige

Konjunkturläget har försvagats under sommaren och stämningläget är svagt i hela näringslivet. Inflationen har planat ut tack vare lägre energipriser, men KPI är fortfarande besvärande hög. Inflationen och räntehöjningarna slår hårt mot Sveriges tillväxt, som väntas bli negativ 2023.

INFLATIONEN OCH RÄNTEHÖJNINGARNA slår hårt mot Sveriges tillväxt. För hushållens del innebär kombinationen av höjda räntor, hög belåning och inflation att köpkraften urholkas, för näringslivets del att efterfrågan sjunker samtidigt som omkostnaderna stiger. Även om inflationen har bromsat in ligger den fortfarande för högt och Riksbanken kommer sannolikt att höja styrräntan ytterligare vid nästa möte i september. Bedömningen är att reporäntan toppar på 4,0 procent och att Riksbanken påbörjar en serie sänkningar med start i mitten av 2024. Konjunkturinstitutets senaste barometerindikator redovisar det svagaste stämningläget sedan juli 2020. Ser man till de enskilda indikatorerna visar samtliga delsektorer ett svagt eller mycket svagt stämningläge.

DEN SVENSKA TILLVÄXTEN väntas minska med omkring 1 procent 2023 till följd av såväl krympande investeringar som fallande konsumtion. Byggsektorn är en av de sektorer som väntas drabbas särskilt hårt av de svaga ekonomiska förutsättningarna. Bostadsbyggandet har fallit brant till följd av en kombination av höjda materialpriser, stigande räntor, försiktiga hushåll och restriktiva banker. Detta skapar svallvågor i form av konkurser och ökad arbetslöshet bland byggföretag, relaterad tillverkningsindustri och i närliggande branscher, som tex arkitekter. Hushållens krympande konsumtion får även negativa konsekvenser för handeln, tjänstesektorn och restauranger, som redan lidit under pandemin. Industrin visar upp en splittrad bild. Å ena sidan påverkas man positivt av den svaga kronan, vilket gör svenska varor billigare i utlandet å andra sidan blir insatsvarorna till industrin dyrare, vilket pressar lönsamheten. Dessutom beräknas svensk export utvecklas svagare än tidigare bedömning på grund av en svagare tillväxt i omvärlden, inte minst i den för Sverige viktiga exportmarknaden Tyskland, där inköpschefsindexet har fallit kraftigt.

BNP-UTVECKLINGEN 2000-2025

BNP-utvecklingen är baserad på aktuella prognoser från relevanta prognosinstitut.

Utvecklingen inom bygg- och fastighetsbranschen 2023-2024

PROGNOSEN FÖR 2023 indikerar att de påbörjade husbyggnadsinvesteringarna kommer att minska kraftigt och på bred front. Totalt sett kan nedgången uppgå till 25-30 procent och den negativa trenden väntas fortsätta även 2024, men då i avsevärt lägre takt. Främst är det bostadsbyggandet som faller.

BOSTÄDER

Under första halvåret i år påbörjades cirka 3 500 lägenheter i småhus, en halvering jämfört med samma period 2022. När det gäller flerbostadshusbyggandet påbörjades cirka 11 000 lägenheter. Det innebär att volymen endast uppgick till 40 procent av fjol-årets under samma period. Bostadsbyggandet väntas halveras i år och sjunka med ytterligare 5-10 procent 2024.

Utmaningarna för nyproduktionen av såväl äganderätter som hyreslägenheter är gemensamma. Snabbt stigande räntor, kraftigt ökade materialpriser och hög inflation, som minskar hushållens konsumtions- och investeringsutrymme samtidigt som det försvårar för byggherrarna att få ihop kalkylen. Byggmaterialprisökningen har visserligen bromsat in kraftigt, men räntan väntas inte falla tillbaka förrän om cirka 1 år.

LOKALER

Under första halvåret i år krympte de påbörjade husbyggnadsinvesteringarna inom kontor, handel och privata tjänster med drygt 15 procent, jämfört med samma period förra året. Det var främst ombyggnadsinvesteringarna som utvecklades negativt och sannolikt har en del planerade projekt bantats eller skjutits fram på grund av det höga kostnadsläget.

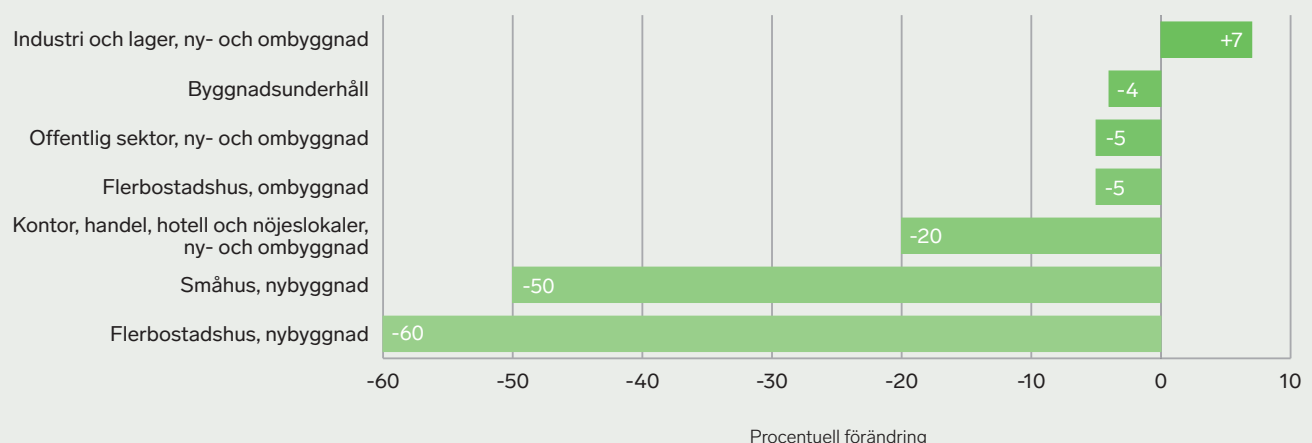
I år förväntas husbyggnadsinvesteringarna minska med cirka 20 procent, för att sedan eventuellt falla tillbaka ytterligare något 2024. Tjänstesektorn uppvisar det svagaste stämningläget i näringslivet enligt Konjunkturinstitutets senaste barometer och situationen kan bli tuff för många högt belånade företag och hushåll. Fastighetsbolag med svaga driftnetton, stora skulder och kort räntebindning är särskilt sårbara.

OFFENTLIG SEKTOR

Husbyggnadsinvesteringarna i offentliga lokaler minskade med 5 procent under första halvåret i år, jämfört med samma period 2022. De påbörjade investeringarna ökade inom skolor och samlingslokaler, men minskade inom sjukvård, samfärdsl, idrott och energi. Kombinationen av hög inflation, stigande räntor och en svag konjunktur pressar den kommunala ekonomin, vilket kan leda till framskjutna investeringar.

Under 2023 förväntas husbyggnadsinvesteringarna minska med 5 procent och nedgången kan ta ytterligare fart 2024, med en nedgång med 8 procent, i takt med att konjunkturen dämpas och kommunernas ekonomiska situation förvärras ytterligare. Under pandemin pausades många byggprojekt i kommunsektorn, vilket innebär att det finns ett uppdämt behov och samtidigt väntas stora satsningar inom försvaret.

FÖRÄNDRING AV VOLYMEN HUSBYGGNADSVINVESTERINGAR PER SEKTOR, PROGNOSEN 2023

I FOKUS: Energieffektivisering och effektstyrning

– en nyckel i klimatomställningen som ger
marknadsmöjligheter för installationsföretagen

Sverige är mitt uppe i en av de största strukturförändringarna i modern tid. Avvecklingen av fossilberoendet och elektrifieringen av samhället. För att klara klimatomställningen beräknar Energimyndigheten att Sveriges elbehov kommer att fördubblas till 2035. Det räcker inte att utveckla en hållbar energiproduktion och elektrifiera samhället, utan för att göra omställningen möjlig måste vi bli bättre på att hushålla med energin. Här fyller energieffektivisering och effektstyrning en mycket viktig funktion, där installationsföretagen har en avgörande roll som kunniga rådgivare, problemlösare, montörer och driftsättare. Men vad exakt innebär det här för medlemsföretagen? Vilka nya marknadsmöjligheter öppnar sig, vilka kompetenskrav kommer att ställas och hur förändras företagens arbets sätt?

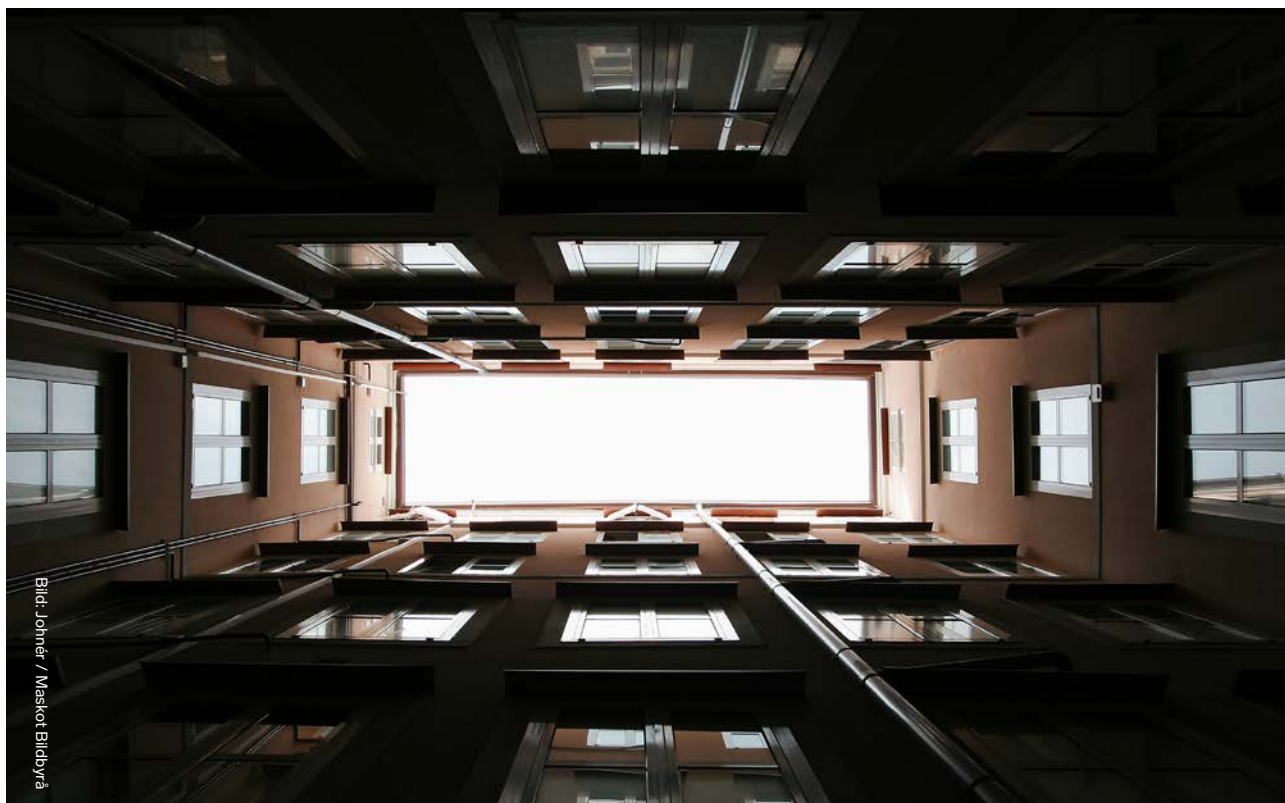

Bild: Johnér / Maskot Bildbyrå

Energieffektivisering och effektstyrning

Först och främst ska det konstateras, energieffektivisering och effektstyrning berör alla installationstyper. För att skapa störst genomslag i energibesparingen behöver fastighetens samlade drift och funktioner inkluderas och samverka. Det handlar om att mäta, styra och effektivisera energianvändningen för en optimal drift och effektiv energianvändning. Detta innebär att varje projekt blir unikt utifrån varje fastighets eller verksamhets speciella förutsättningar. Det är inte bara enskilda fastigheter och byggnader som kommer i fråga, det går även att koppla samman flera anläggningar med samma typ av behov och hela stadsdelar kan därför komma att styras med gemensamma överordnade system.

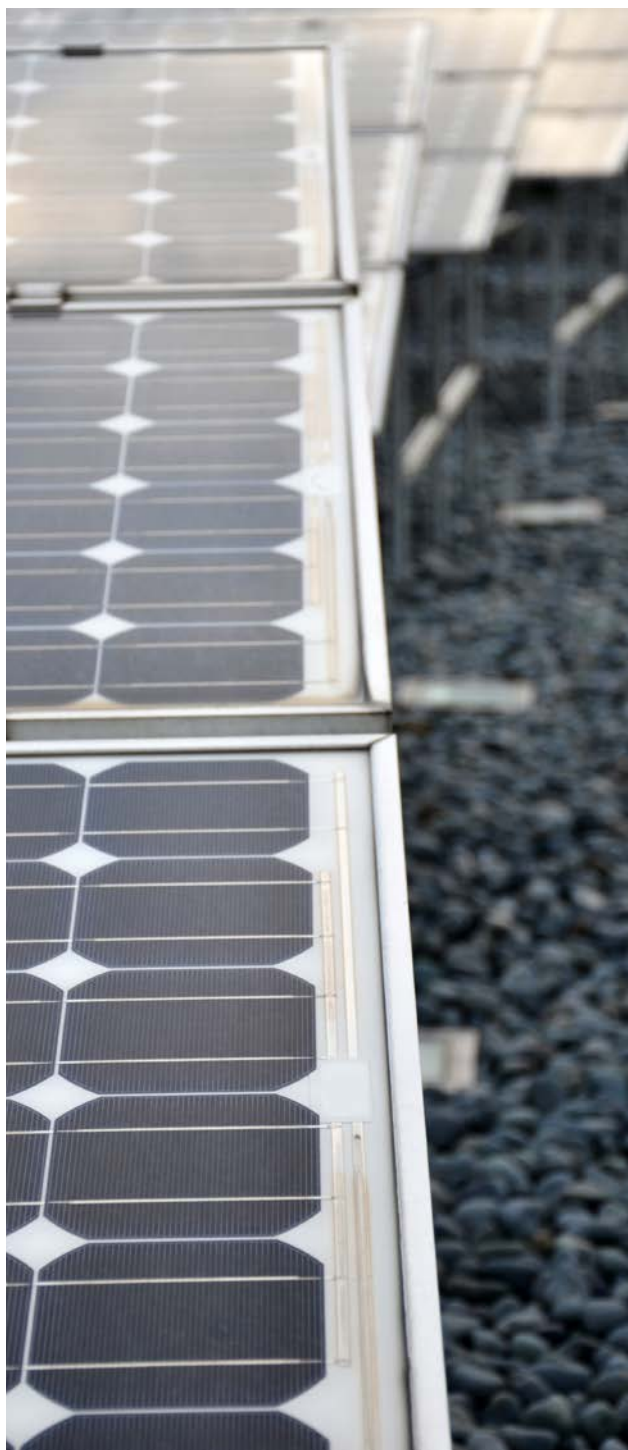
Att elektrifiera samhället är en förutsättning för att nå de uppsatta klimatmålen. Behovet av en miljövänligt producerad och planerbar elproduktion är avgörande, men för att klara det växande behovet av energi och

de effekttoppar som blir resultatet behövs fler åtgärder. Kapacitetsbristen är redan ett problem, främst i storstäder och i södra Sverige. På sikt, mot bakgrund av de stora industriinvesteringar som ska genomföras i norra Sverige, kan även dessa delar komma att få brist på el. Detta kan innebära stopp för såväl företagsetableringar som utbyggnader av bostadsområden. En del av lösningen på detta problem är att använda den tillgängliga elen på ett smartare sätt, så att man undviker trängsel i eldistributionen och risk för dyrbara driftstopp hos förbrukare på grund av energitoppar. Detta kallas effektstyrning och är en win-win situation för såväl användare som producenter och distributörer. Användaren kan sänka sina elkostnader genom att undvika höga effektuttag och parera tillfälliga effekttoppar och dessutom få en överskådlig bild av fastighetens effektuttag och energiförbrukning. Hos producenter och distributörer minskar risken för kapacitetsbrist och effekttoppar, eftersom användningen fördelas ut under en längre tidsperiod.

Smart styrning och samverkan av alla fastighetsfunktioner

Gemensamma överordnade system

Jämna ut effektuttaget

Hur tänker kunderna kring energieffektivisering och effektstyrning?

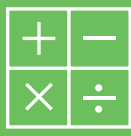
Att arbetet med energieffektivisering i samhället skapar affärsmöjligheter för installationsbranscherna är tydligt. Behovet av åtgärder är enormt och efterfrågan på rådgivning och guidning är stort. En viktig aspekt är att marknaden utgörs av det befintliga bostads- och lokalbeståndet. Därmed är efterfrågan inte påverkad av fluktuationer i nybyggnadsinvesteringarna, vilket gör marknaden mindre konjunkturkänslig och lättare att navigera på.

Navet Analytics har intervjuat 100 stora bostads- och fastighetsbolag för att ta reda på vilka energieffektiviserande åtgärder man fokuserar på, vilka frågor som är viktigast när det kommer till energieffektivisering och effektstyrning, samt hur rådgivningen från installationsföretagen fungerar. Intervjuerna visar att 8 av 10 bolag kommer att genomföra någon form av energieffektiviserande åtgärd i beståndet inom tre år. De åtgärder som de intervjuade främst kommer att fokusera på handlar om: installation av styr- och regler-system för värme och ventilation, installation av solceller och -paneler, installation av värmepumpar och byte till energieffektivare belysning och vitvaror.

De tre installationsåtgärder som företagen anser har störst potential för att kunna minska energiförbrukningen är: styr och regler-system och återvinning inom ventilation, solpaneler och värmepumpar. De frågor som står i fokus i samband med energieffektivisering och effektstyrning handlar om livscykelkostnad, återbetalningstid och besparingspotential. Viktigt i sammanhanget är att de lösningar som erbjuds är starkt kopplade till beställarens verksamhet så att kalkylen blir realistisk. Här åligger det därmed på installationsföretagen att sätta sig in i kundens verksamhet och speciella förutsättningar, när det gäller lokalernas användning. Kundens egen kunskap varierar. Vissa företag har egen expertis och andra samarbetar med konsulter. Vid återkommande intervjuer under det senaste året, visar det sig att en dryg tredjedel av de

Livscykelkostnad

Återbetalningstid

Besparingspotential

= verksamhetsanpassad analys och lösning

tillfrågade fastighetsföretagen har fått någon form av rådgivning kring energieffektivisering från installationsföretag och 7 av 10 upplevde att denna var bra. Svaren indikerar därmed att det finns en stor marknadspotential när det kommer till rådgivning i samband med energieffektivisering och att kvaliteten på installationsföretagens rådgivning är hög.

Hur påverkar det installationsföretagens affärsmöjligheter och vad krävs av installationsföretagen?

Navet Analytics har även intervjuat drygt 300 teknik konsulter och installationsföretag för att ta reda på deras syn på vilka installationsåtgärder som har störst potential att kunna minska energiförbrukningen, och vilka frågeställningar kring energieffektivisering och effektstyrning som är vanligast hos kunderna.

Konsultbolagen menar att installation av styr- och reglersystem för värme och ventilation kan ge störst effekt på energiförbrukningen. Utbyte av mekanisk frånluftsventilation till ett system med värmeväxling är också ett mycket effektivt sätt att minska energianvändningen. Därefter följer installation av värme-

pumpar och solcellsteknik. Installationsföretagen lyfter gärna fram den teknik som den egna disciplinen är verksam inom, således nämns belysning, solceller, värmepumpar och styr- och regler för värme och ventilation.

Enligt konsultföretagen är de vanligaste frågorna kring energieffektivisering besparingspotential och investeringens återbetalningstid samt vilka typer av åtgärder som ger störst effekt och lämpar sig bäst med hänsyn till kundens verksamhet och fastighetstyp.

Inom området effektstyrning handlar det främst om att hitta smarta system för att balansera effekttoppar. Inom detta område verkar det dock vara konsulterna som tar initiativ till diskussionerna. Sannolikt är detta en fråga som inte ligger lika högt på dagordningen hos beställarna som energieffektivisering. Installationsföretagen har en liknande bild och frågan kring effektstyrning verkar inte lika mogen som när det gäller energieffektivisering generellt. Inom energieffektivisering är det frågor kring val av åtgärd, återbetalningstid, solceller och -paneler och belysning.

Bild: John Gutted

Utmaningar och affärsmöjligheter inom energieffektivisering och effektstyrning

Utmaningar

- Skräddarsydda kalkyler
- Materialbrist
- Konjunktur- och kostnadsläget
- Snabb teknikutveckling

Affärsmöjligheter

- Kundens besparingsmöjligheter
- Högt på beställarnas dagordning
- Mindre konjunktorkänsligt
- En samhällsfråga med stor potential

Samtidigt som arbetet med energieffektivisering och effektstyrning skapar stora affärsmöjligheter för installationsbranschen, innebär det ett antal utmaningar för det enskilda företaget som vill ta sig an marknaden. Utmaningarna är såklart olika stora beroende på vilken kompetens och erfarenhet man har av frågorna sedan tidigare och hur organisationen är sammansatt. I kombination med traditionella installationer och ny teknik handlar det i ökad utsträckning om rådgivning, driftsättning och övervakning.

Kunderna ser olika ut vad det gäller verksamhet, behov och lokalutformning och beställarnas kunskaper är också på olika nivåer. Större beställare har ofta en specialiserad driftorganisation, medan mindre företag behöver stöttning och rådgivning från installatören. Installationsföretaget måste därför sätta sig in i beställarnas unika förutsättningar och fokusera på kundens behov av funktioner snarare än produkter och teknik.

Jämfört med nybyggnadsentreprenader kan det därmed bli mindre av en prisfråga och i stället mer om kundens avkastning på sin investering. I Navet Analytics panel med installationsföretag ställdes frågan om vilka de främsta utmaningarna är.

Installatörsföretagens Energipolitiska program

Installatörsföretagen har antagit ett energipolitiskt program för att kunna medverka till att lösa energifrågan i Sverige. Programmet fokuserar på åtgärder som effektivare energianvändning, flexibelt energisystem, smarta lösningar, ökad kompetens och rätt infrastruktur för kommunikation och styrning av ett alltmer elektrifierat samhälle. Enligt branschorganisationen är det också viktigt att skapa tillräckliga incitament för att stimulera och skynda på omställningen i industrin- och byggsektorn. Exempel på sådana är befintliga och återinförda klimatstöd, vilka medverkar till att skapa trygghet och långsiktighet i investeringen.

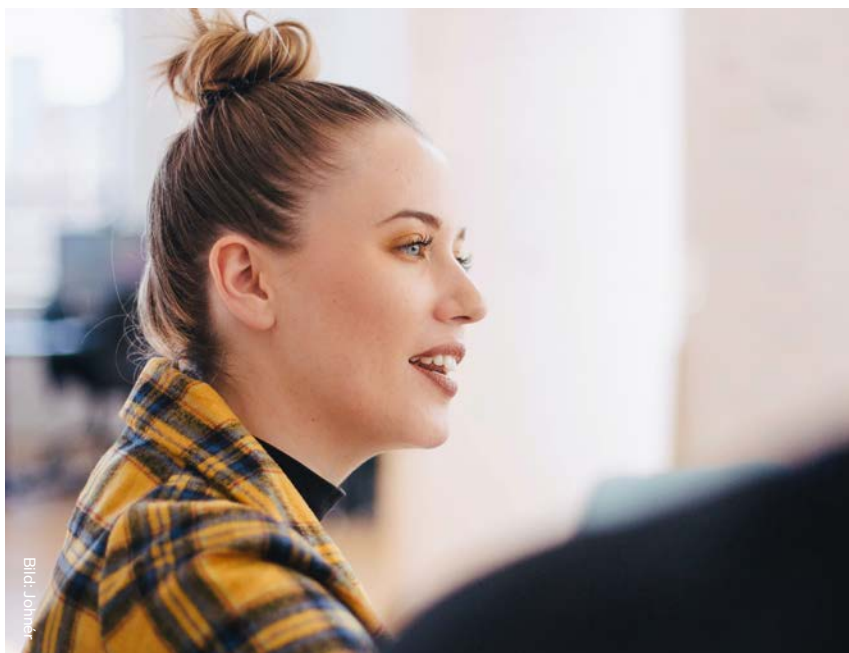

Bild: Johnat

Bild: Colourbox

Så jobbar tre olika företag med energieffektivisering och effektstyrning

Energiomställningen skapar intressanta affärsmöjligheter för branschen och behoven av energieffektivisering blir en bra "krockkudde" när byggmarknaden i övrigt krymper på grund av minskade nybyggnadsinvesteringar. I intervjuerna berättar företagen om vilka affärsmöjligheter detta skapar, men också vilka utmaningar och kompetensbehov som krävs och hur man sätter samman en bra organisation som kan ta sig an marknaden.

Martin Wiking
Delägare Wani Energi AB

Vad innebär det att sammankoppla fastigheter och stadsdelar?

Det handlar om att mäta, styra och effektivisera så att driften optimeras efter de förutsättningar som lokalen kräver och att energianvändningen är så låg som möjligt. Man kan sammankoppla flera fastigheter, som har samma typ av behov och som kan styras med överordnade system. På det viset får man en samlad bild och en gemensam styrning för större områden. Syftet är att man gemensamt för fastigheterna inte använder mer energi än planerat. Från en central källa kan man ange hur mycket energi man vill göra av med och sedan kan man bromsa anslutna fastigheter individuellt eller gemensamt så att man tex slipper stödeldade med olja vid effekttoppar. Här i Örebro har flera kommunala bostadsbolag gått samman för att koppla samman flera fastigheter med liknande behov. Det visar att det går att skapa samarbeten över bolagsgränserna.

Vilken särskilt teknisk kompetens behövs hos er inom detta område?

Det viktigaste är att man har praktisk erfarenhet från någon form av installationer, därefter kan man vidareutbilda sig genom olika kurser. Man kan ha flera olika typer av bakgrund, dels åt det mer teoretiska hållet, dels praktisk installationserfarenhet. Det handlar mycket om hur man är som person. Vi värdesätter den egna drivkraften högt. Det gäller att vara intresserad, nyfiken och lösningsorienterad och ha en känsla för

systemtänkande. En utmaning är att det inte alltid finns färdiga ritningar på fastigheten vi arbetar i. Hos oss gäller det att skapa ett bra team där vi kompletterar varandra. Vi behöver allt ifrån programmerare, som inte har någon kundkontakt, till säljare och projektledare, som har mycket kontakt med våra uppdragsgivare med rådgivning och behovsanalys. Affärerna ser olika ut beroende på kundernas egen förståelse för sina fastigheter och anläggningar.

Vilka marknadsmöjligheter öppnas inom detta område?

Det mesta handlar om att arbeta i det befintliga beståndet och här finns det omfattande behov i den stora volym av bostäder och lokaler som byggdes under 1960- och -70-talen. Detta gör att vi inte påverkas i samma grad av konjunktursvängningarna på byggmarknaden och den nuvarande nedgången i bostadsbyggandet. Vi känner att vi har en stark efterfrågan och kan växa i den takt som vi rekryterar personal och utökar vår kompetens. Marknadens behov är stort inom detta område. För att möta detta gäller det att skapa ett bra team där olika kompetenser kompletterar varandra. Mitt råd är att ta hjälp av varandra. Man kanske inte har kapacitet att erbjuda alla tjänster i huset. I vårt bolag fokuserar vi på att programmera och driftsätta systemen. I större projekt samarbetar vi med installationsföretag, som kan hantera montering, på så sätt kan vi ta oss an flera typer av uppdrag och erbjuda en totallösning åt kunden.

Jimmy Hildinggren

Filialchef Assemblin VS

Vilka produkter och tjänster arbetar ni med inom begreppet energieffektivisering och effektstyrning?

Assemblin är ett företag som jobbar med installationer inom ett brett område. För två år sedan startade vi en egen avdelning inom bolaget som heter Grön teknik, där vi inledningsvis anställde personal inom solceller. Nu har vi utvecklat erbjudandet och kan samordna hela affären mot slutkunden. Vi kan ta ett helhetsgrepp, beräkna investeringskostnadens återbetalningstid och ge råd kring åtgärder mm. De produkter vi främst arbetar med är värmepumpar, solceller, styrfunktioner och batterilagring. För att kunna erbjuda en helhetslösning till kunden tar vi in den installationskompetens som behövs i projektet och sedan samordnar vi installationerna till slutkund. Affären ser olika ut från gång till gång beroende på vilken hjälp med energiförbrukningen kunden vill ha. Våra kunder består främst av privatpersoner, villaägare och bostadsrättsföreningar. Jag jobbar gärna med mindre projekt och stimuleras av att kunna göra skillnad som märks. Jag tror att man som leverantör behöver ta ett helhetsgrepp gentemot kunden, för det är det som efterfrågas.

Kommer det att krävas ny utbildning för att hantera framtida kompetensbehov inom detta område?

Det gäller att man har en bred teknisk kompetens och en förståelse för alla typer av installationslag. Man måste också ha en kunskap om hur såväl bostaden, lokalen som systemen fungerar, för att få funk-

tionerna att samverka optimalt. Det är inte bara frågan om att installera tekniken, man måste också kunna koppla upp den, samköra mot spotpris, väderprognos mm för att få tekniken att arbeta smart och optimalt. Det är inom själva driftsättningen som vi blir unika. Våra installationer är sällan billigast, men i längden vinner kunden på den rådgivning och det tjänsteinnehåll vi adderar kring driftoptimering på anläggningarna, så att dessa arbetar på det mest energieffektiva sättet. Vi mäter flöden, gör digital övervakning och driftoptimering under hela första året. I stället för att kunden försöker göra egna temperaturjusteringar för att spara pengar, vänder man sig till oss så gör vi den mest energieffektiva åtgärden på anläggningen.

Hur påverkas denna marknad av konjunkturläget med högre räntor och minskat byggande?

Det vi sett de senaste månaderna är att marknaden för privatpersoner vänder ner, påverkad av högre räntor och hög inflation. Bostadsrättsföreningar däremot sitter ofta med en annan ekonomi och genomför de planerade investeringar som krävs. Om lågkonjunkturen blir utdragen kommer det att slå hårt mot den omställning samhället behöver göra för att nå klimatmålen 2030. Vi kan inte skjuta fram åtgärderna eftersom det blir svårt att hinna med att hantera en stor volym på kort sikt.

Vilka tre installationsåtgärder anser du ha störst potential för att kunna minska energianvändningen?

Börja med att titta på energiförbrukningen. Se över att den tillförda energin framställs på ett hållbart och kostnadseffektivt sätt. Solceller är ett bra exempel på detta. Använda sig av batterilösningar för att flytta energianvändningen till olika tider på dygnet.

André Ruuth

Koncernstrateg Umia Sweden AB

Vilken särskild teknisk kompetens behövs hos er inom detta område?

Umia är en totalinstallatör och vi har som affärsidé att erbjuda kompletta installationer och leverera lösningar inom alla tekniker. Vi arbetar med energieffektivisering inom ett brett spektrum, allt från solceller till styrsystem och effektivare ventilation. Vi ser alltid på affären som ett helt paket, där effektstyrning blir en viktig del. Den kompetens som krävs är en kombination av någon form av ingenjörsutbildning tillsammans med traditionell installationsteknik. Utöver det är det en fördel att ha en del IT-kunskap. Jag är medveten om att det är svårt att koppla ihop alla dessa områden, men det är kunskaper som jag tror behöver närma sig varandra. När det gäller energieffektivisering generellt försöker vi ligga i framkant och rekrytera ingenjörer från högskolan. Det skulle behövas att fler går energiprogrammet på universitetet. Den tekniska utvecklingen går fort och högskolan behöver hänga med. Det vore bra med någon ettårig energiteknikutbildning på eftergymnasial nivå för tekniker.

Vad betyder det för er när det gäller rådgivning och kompetens inom detta område?

Det handlar inte bara om förslag till effektivisering, utan också om miljöbelastningen på installationen. En del i detta är att mäta koldioxidbelastningen i projekten, något som det pratas väldigt lite om. Man fokuserar mycket på att sänka energikostnaden, men man måste väga in installationens miljöbelastning i form av de transporter och emballage det drar med sig. Det gäller också att väga installationens kostnad och komplexitet, mot hur mycket energi man faktiskt gör av med på det aktuella driftstället.

Kan det tillkomma nya typer av tjänster hos er inom detta område?

Det kanske handlar om en kombination av flera tjänster. Vad vi ser är att efterfrågan ökar på det tjänster vi levererar. Vi mäter mer och mer funktioner i fastigheter. Ska man kunna dra nytta av de installationer som gjorts, måste man ha personal som kan

analysera data. Högre energipriser ger större incitament att göra effektiviseringar. Högre räntor gör att de som kommer med de smartaste lösningarna tar hem beställningen. Det blir en kombination av låg investering och hög besparing. Det blir en roligare diskussion med kunden som handlar mer om avkastning på investeringen, snarare än en ren priskonkurrens, vilket annars ofta är fallet i samband med nyproduktion.

Hur påverkas denna marknad av konjunkturläget, högre räntor och minskat byggande?

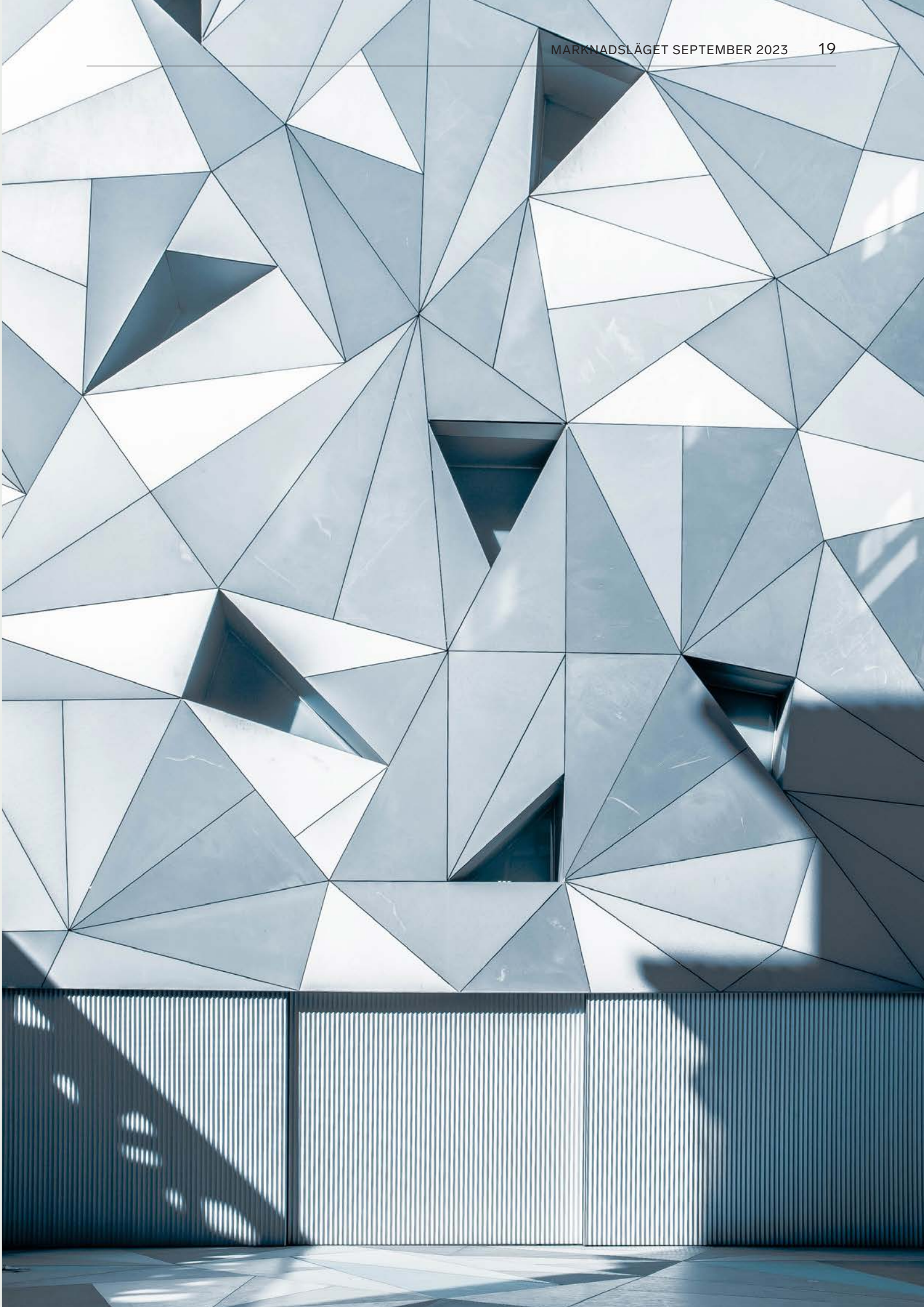
Vi märker att många bolag och kommuner gör en del renoveringar för att förlänga livslängden på befintliga byggnader, i stället för att riva och bygga nytt. Vi märker också att en del energirenoveringsprojekt blir mer avskalade från funktioner som kostar extra. Det blir mer enkelt och effektivt. Eftersom det är mycket rotprojekt i vår bransch, blir installationsbranschen inte lika hårt drabbade av nedgången för bostadsbyggandet som blir fallet för andra delar av byggbranschen.

Behöver installationsföretagen bli bättre rådgivare?

Vi måste förstå kundens affär och vad som är värde ur kundens perspektiv. Handlar det om att öka hyresintäkterna, öka avkastningen eller att främst nå sina hållbarhetsmål? Det är lätt för oss som utförare att bara prata teknik och produkter, i stället för funktioner med fokus på kundens målsättning och behov. Visserligen fokuserar kunden fortfarande mycket på återbetalningstid för investeringen, men det börjar också handla mer om hur en energieffektivisering kan få dem att hålla sina mål inom hållbarhet och energianvändning.

Vilka tre installationsåtgärder anser du ha störst potential för att kunna minska energianvändningen?

Solenergi, behovsstyrning av ventilation samt att se över hur vi nyttjar de lokaler vi har så att vi bygger mer effektivt.

Marknadsläget el

Elinstallationerna beräknas ha minskat med 12 procent under första halvåret i år jämfört med samma period 2022, till följd av en bred nedgång för husbyggnadsinvesteringarna, med bostäder i spetsen. Marknaden väntas krympa under kommande två år.

Stämmningsläget hos installatörerna är emellertid något mer positivt och energieffektivisering och industriinstallationer har potential att växa.

ELINSTALLATIONER, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Sektor	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Bostäder, nybyggnad	10 964	8 759	2 183	-60	-7
Flerbostadshus, ombyggnad	2 791	2 560	1 216	-5	-2
Industri och lager	4 050	3 635	2 678	+7	-10
Kontor, handel, hotell och nöjeslokaler	3 898	4 406	2 075	-20	-5
Offentlig sektor	11 401	8 829	5 144	-5	-8
Byggnadsunderhåll	10 365	10 160	4 880	-4	-1
Industriinstallationer ¹	32 834	33 690	17 010	+1	+1
Totalt	76 303	72 038	35 186	-9	-2

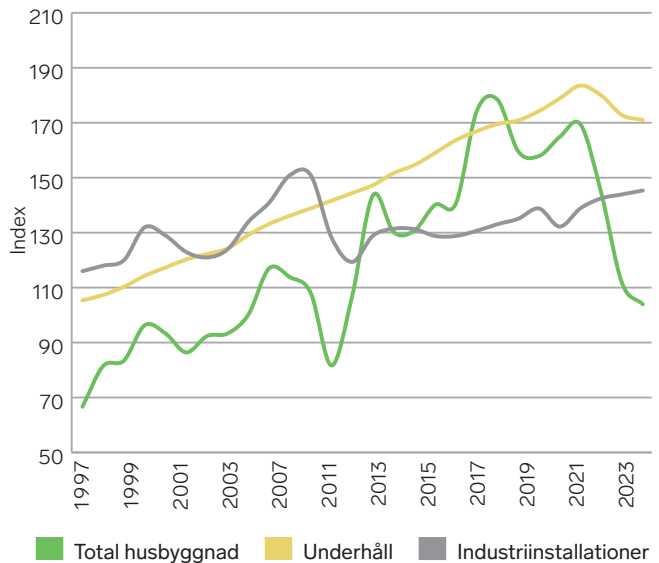
¹ Avser produktionsprocesser, löpande investeringar.

Genomsnittlig prisökning hos elinstallatörer 2022 har beräknats till 7,3 procent enligt SCB E84 och intervjuer.

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden.

Elinstallationerna inom husbyggnad och industriprocesser minskade med totalt 12 procent under första halvåret 2023, jämfört med samma period 2022. Elinstallationerna inom industriprocesser (industriinstallationer) ökade under första halvåret i år med drygt 1,5 procent jämfört med samma period för ett år sedan och när det gäller industrins husbyggnadsinvesteringar var ökningen 6 procent. Installationerna inom resterande sektorer minskade. Störst var nedgången av installationer inom bostadsbyggandet (-60 procent). Under 2023 visar prognosen en bred nedgång, som väntas beröra nästan samtliga sektorer utom industriinstallationer och byggandet av industri och lager. Störst väntas nedgången bli när det gäller bostadsbyggandet. Nedgången på marknaden väntas bli omkring 10 procent totalt i år, följt av en svagare nedgång 2024 med 2 procent.

ELINSTALLATIONER PER SEKTOR 1997-2024, INDEX 1995=100

Diagrammet visar utvecklingen av elinstallationer inom de olika sektorerna. Trenderna skiljer sig åt: Medan installationerna i nya byggnader förväntas minska kraftigt under 2023 och 2024, visar industriinstallationerna på en marginellt positiv trend till följd av behov av effektiviseringar inom industriprocesser. Elinstallationer inom underhåll är normalt sett inte speciellt konjunkturkänsliga, men under 2023 och 2024 väntas projekt skjutas fram till följd av ett högt kostnadsläge.

Regional utveckling

ELINSTALLATIONER PER REGION 2019- KV 1-2 2023, PROGNOIS 2023-2024, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Region	2019	2020	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Stockholm	13 855	14 096	13 761	12 642	6 079	-15	-3
Västra Götaland	13 360	12 252	13 879	12 488	6 323	-2	-1
Skåne	8 275	9 101	9 430	8 170	3 814	-12	-5
Sydsverige	12 724	11 963	13 646	12 416	6 231	-7	-0
Mellansverige	16 186	17 887	18 611	17 125	7 933	-11	-3
Norrland	9 090	8 264	6 976	9 197	4 806	-6	-1
Totalt	73 491	73 562	76 303	72 038	35 186	-9	-2

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden. Regionindelning: se läsanvisningar.

I **Stockholm** minskade volymen elinstallationer under första halvåret 2023 med 16 procent jämfört med samma period 2022. I år drar bostadsbyggandet ner den totala elinstallationsvolymen, men också privata lokaler ser ut att utvecklas i negativt. Nedgången på totalmarknaden håller troligen i sig även 2024, men fallet väntas dämpas.

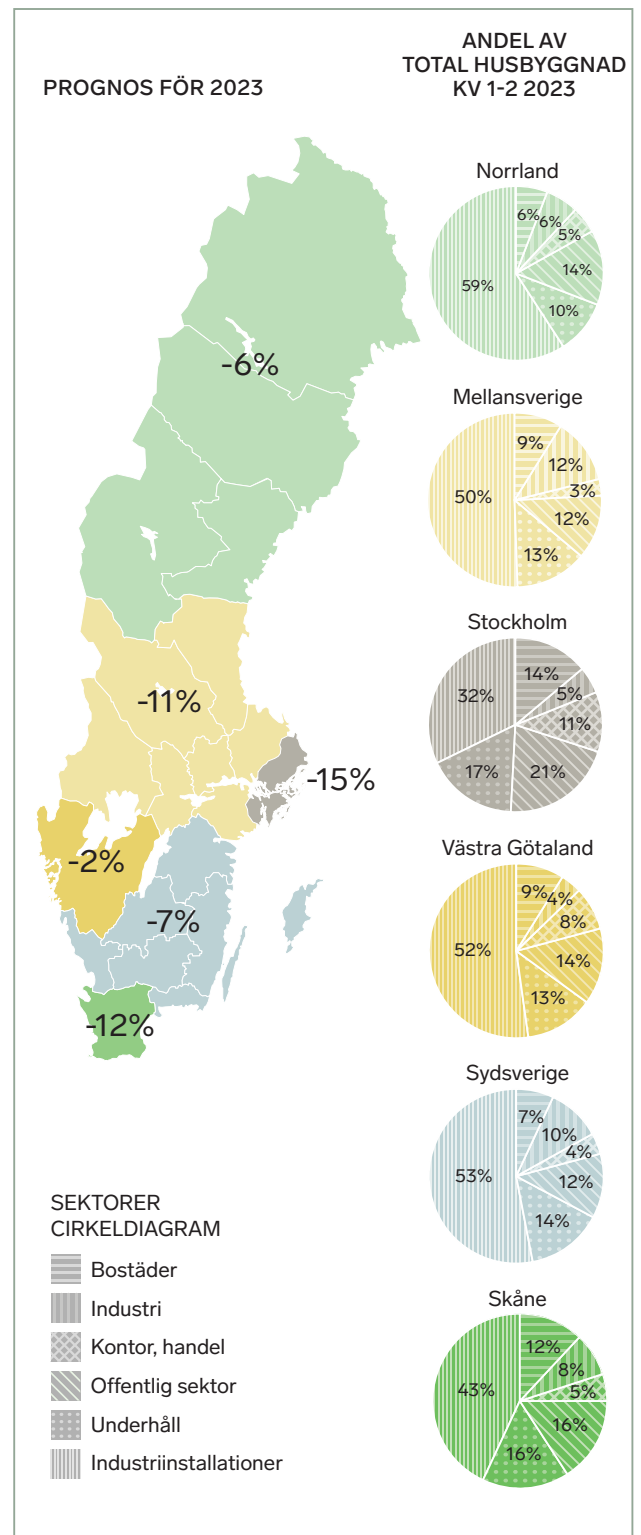
Elinstallationerna i **Västra Götaland** sjönk med drygt 3 procent under första halvåret 2023 jämfört med samma period 2022. Ett minskat bostadsbyggande inverkar negativt på installationsvolymen i år, men samtidigt lyfter industriinstallationer och totalt väntas den samlade elinstallationsvolymen bara krympa marginellt 2023 och 2024.

I **Skåne** minskade elinstallationsvolymen med 14 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång med bostadsbyggandet i spetsen. Endast offentlig sektor ser ut att klara sig från en nedgång i husbyggnadsinvesteringarna. Den negativa trenden från i år ser ut att fortsätta 2024, men nedgången bromsas troligen upp.

I **Sydsverige** sjönk elinstallationerna med 10 procent under årets första sex månader jämfört med samma period 2022. Bostadsbyggandet och husbyggnadsinvesteringar inom privata lokaler väntas vara de främsta orsakerna till den minskade marknadsvolymen i år. Nedgången, som dämpas av växande industriinvesteringar, planar troligen ut 2024.

I **Mellansverige** minskade volymen elinstallationer med 20 procent under första halvåret i år jämfört med samma period 2023. I år väntas en bred nedgång för den totala elinstallationsvolymen, med undantag för den industris husbyggnadsinvesteringar kan komma att öka. Efter en betydande nedgång i år väntas takten i den negativa utvecklingen försvagas 2024.

Efter en kraftig uppgång förra året minskade volymen elinstallationer i **Norrland** med 5 procent under årets första halvår, i jämförelse med samma period 2022. Utvecklingen blir splittrad i år, men bostadsbyggande och investeringar i privata lokaler väntas minska. Totalt sett krymper troligen marknaden i år och utvecklas horisontellt 2024.

PROGNOS FÖR OMSÄTTNINGsutveckling* 2023-2024

Region	2023	2024
Stockholm	-4	-5
Västra Götaland	-4	-2
Skåne	-4	-3
Sydsverige	-5	-1
Mellansverige	-8	-2
Norrland	-2	-1
Riket	-5	-3

*Omsättningsutvecklingen tas fram genom att räkna om påbörjade husbyggnadsinvesteringar till löpande. Eftersom installationsarbetet först genomförs efter att byggprojekt pågått ett tag, ger detta en marknadsbeskrivning som ligger i linje med installationsföretagens omsättningsutveckling

Möjligheter och utmaningar

MÖJLIGHETER

- Energieffektivisering ligger högt upp på agendan, visar intervjuer med såväl beställare som utförare
- Omfattande industriinvesteringar kopplat till elektrifieringen av samhället
- Växande marknad för drift- och serviceavtal
- Konvertering av lokaler och hyresgästanpassningar kräver anpassning av installationer
- Förstärkning av produktion och distribution av stabil och hållbar el

UTMANINGAR

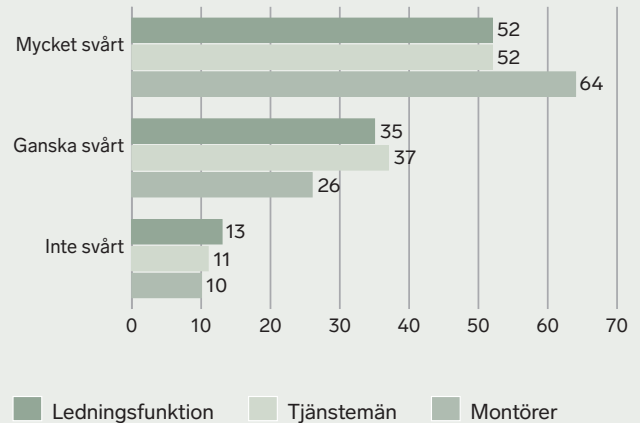
- Högt kostnadsläge kan skjuta fram investeringar
- Kraftigt fall för bostadsbyggandet
- Fortsatt brist på komponenter
- Konkurer och betalningssvårigheter i beställarleddet
- Svårt att hitta rätt kompetens

Teknik och funktion

De tekniklösningar och åtgärder som dominerar inom elinstallationer är starkt relaterat till energibesparing och elektrifiering. Det handlar till stor del om installation av solceller och -paneler, översyn av styr- och reglerinstallationer för att effektivisera de samlade installationerna för drift och andra fastighetsfunktioner. Till detta kommer den pågående utfasningen av lysrör, som betyder en hel del arbete med installation av nya ljuskällor och LED-belysning.

Rekryteringsläget

SVÅRIGHET ATT REKRYTERA PERSONAL, PROCENT

Sammanställning av 100 intervjuade företag

Inom el har företagen fortsatt svårast att rekrytera montörer, även om situationen verkar ha lättat något under det senaste halvåret. 64 procent av företagen svarar att det är mycket svårt att rekrytera inom den här yrkesgruppen och ytterligare 26 procent anger att det är ganska svårt. Bara en marginell andel menar att man inte har några svårigheter att rekrytera montörer. Svårigheten att rekrytera tjänstemän och ledningsfunktioner verkar ha ökat något sedan förra mätningen och drygt hälften menar nu att det är mycket svårt att rekrytera dessa kategorier.

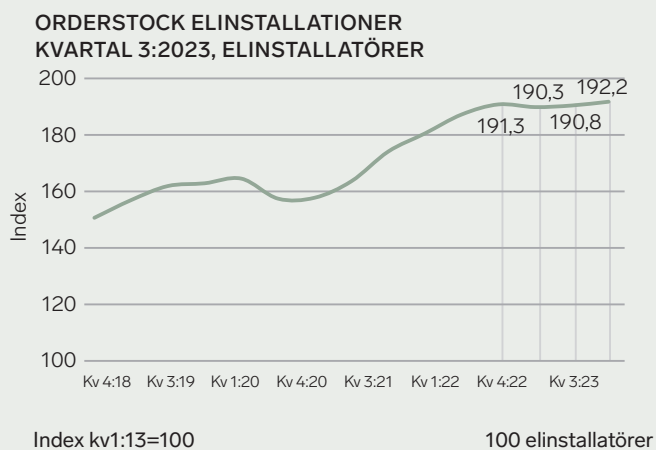
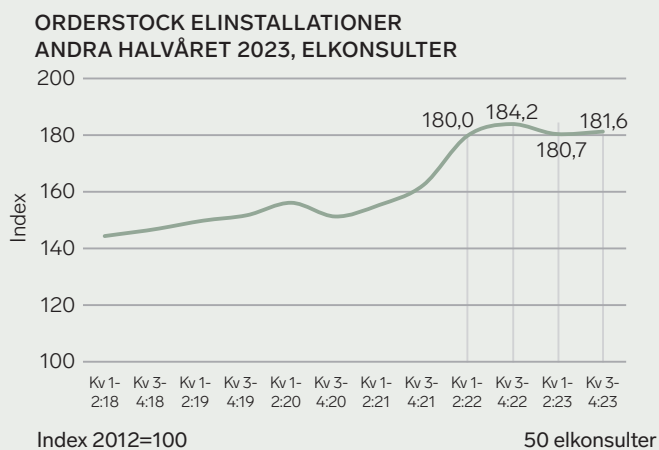

Orderstock elinstallatörer

Genom att mäta orderstocken samt genom att bedöma utvecklingen de närmaste månaderna, kan man beskriva aktiviteten i branschen och förväntningarna framöver. Elkonsulterna har märkt av en 2-procentig nedgång i orderläget under första halvåret i år och väntar sig en viss återhämtning under hösten med omkring 0,5 procent.

Elinstallatörerna är mer optimistiska. Deras orderstock låg i princip kvar på oförändrad nivå jämfört med föregående kvartal och väntas växa med drygt 0,5 procent den kommande tremånadersperioden. Att elkonsulterna har en något mer negativ syn kan bero på att de påverkas av effekten av minskade bygginvesteringar, medan installatörerna kan gynnas av efterfrågan inom service och underhåll, konverteringar och energieffektivisering samt färdigställande av redan påbörjade husbyggnadsprojekt.

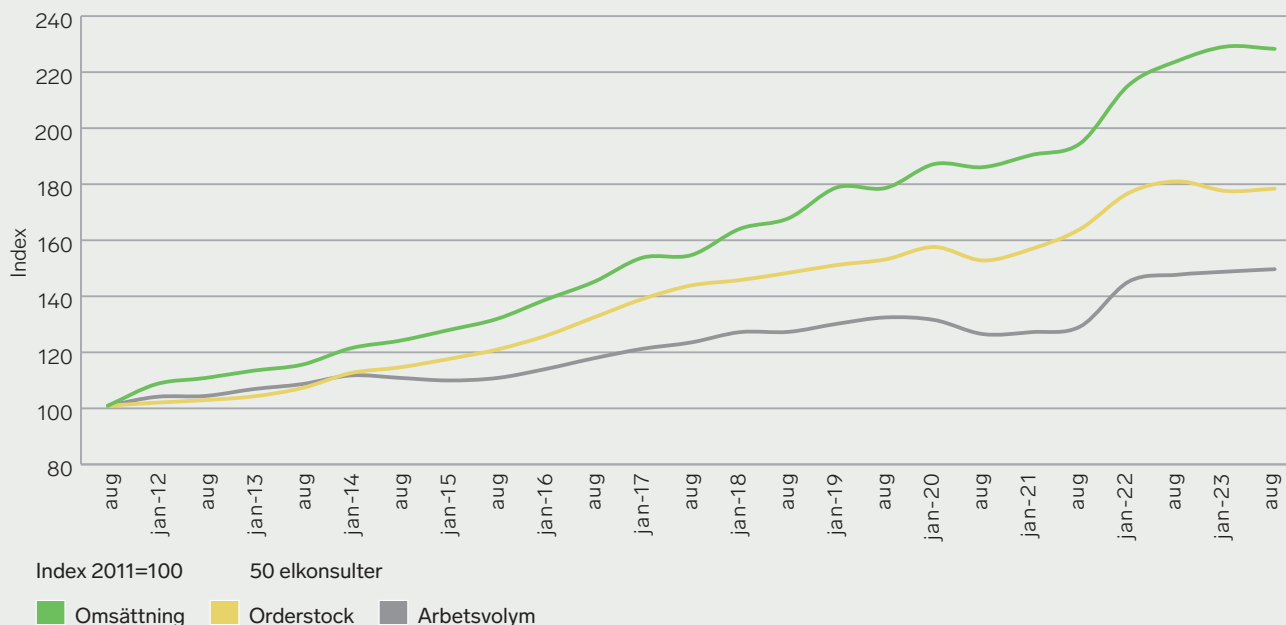

Elkonsulter

Efter pandemin steg aktiviteten i konsultledet kraftigt, men därefter har utvecklingen stabiliserats. Elkonsulternas arbetsvolym har planat ut sedan 2022 och den trenden kvarstår. Orderstocken sjönk något under inledningen av 2023, men har därefter hållit

sig oförändrad. Omsättningen, som varit i tillväxt de senaste två åren visar nu tendens att minska svagt. Sammantaget visar det en avkylning av marknaden, men dock inte i paritet med de kraftiga nedgångar som sker när det gäller husbyggnadsinvesteringar.

ARBETSVOLYM-, ORDERSTOCK- OCH OMSÄTTNINGSFÖRÄNDRING 2012-2023

Förklaring till arbetsvolym, orderstock och omsättning, se läsanvisningar.

Marknadsläget värme och sanitet

Vs-installationerna beräknas ha minskat med 18 procent under första halvåret i år jämfört med samma period 2022. Bakom nedgången ligger en bred nedgång för husbyggnadsinvesteringarna, där det kraftigt minskade bostadsbyggandet får stort genomslag. Totalmarknaden väntas minska i år för att plana ut 2024. Omsättningsutvecklingen hittills i år hos installatörerna ligger i paritet med prognosen, men förväntningarna på helåret är mer positiva.

VS-INSTALLATIONER, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Sektor	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Bostäder, nybyggnad	11 307	8 990	2 222	-60	-7
Flerbostadshus, ombyggnad	3 702	3 395	1 613	-5	-2
Industri och lager	2 148	1 928	1 420	+7	-10
Kontor, handel, hotell och nöjeslokaler	2 348	2 654	1 250	-20	-5
Offentlig sektor	8 462	6 552	3 818	-5	-8
Byggnadsunderhåll	15 634	15 320	7 350	-4	-1
Industrirör ¹	11 588	11 700	5 850	0	+1
Totalt	55 189	50 540	23 524	-13	-3

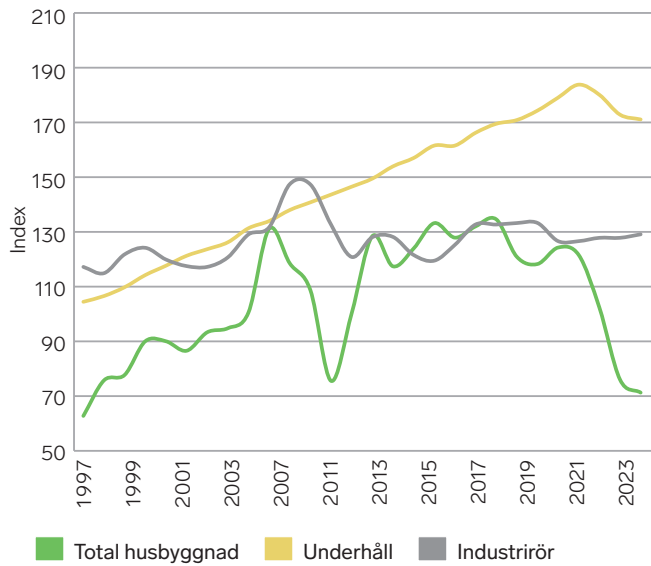
¹ Avser produktionsprocesser, löpande investeringar.

Genomsnittlig prisökning hos vs-installatörer 2022 har beräknats till 7,3 procent enligt SCB E84 och intervjuer.

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden.

Vs-installationerna inom husbyggnad och industriprocesser minskade med totalt 18 procent under första halvåret 2023, jämfört med samma period 2022. Utvecklingen var splittrad och nedgången berörde främst husbyggnadsinvesteringarna, medan industriprocesser (industrirör) i stort sett låg kvar på samma nivå som första halvåret 2022. Störst var nedgången inom bostadsbyggandet, som i det närmaste halverades. En dominerande sektor är installationer relaterade till offentligt husbyggande och här minskade volymen med drygt 15 procent under första halvåret, jämfört med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång på marknaden. De enda undantagen är industrins husbyggnadsinvesteringar och industrirör. Efter två år av krympande marknad väntas en vändning med start 2024.

VS-INSTALLATIONER PER SEKTOR 1997-2024, INDEX 1995=100

Vs-installationerna i de tre sektorerna husbyggnad, underhåll och industrirör styrs av olika drivkrafter. Husbyggnad påverkas kraftigt av det höjda ränteläget och de ökade kostnaderna, som slagit hårt mot bostadsbyggandet. Utvecklingen inom industrirör förväntas vara relativt konstant, tack vare behov av effektiviseringar inom industriprocesser. Underhållsvolymen är normalt sett inte speciellt konjunkturkänslig, men under 2023 och 2024 väntas projekt skjutas fram till följd av ett högt kostnadsläge.

Regional utveckling

VS-INSTALLATIONER PER REGION 2019-KV 1-2 2023, PROGNOIS 2023-2024, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Region	2019	2020	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Stockholm	11 698	11 958	11 585	10 425	4 825	-18	-3
Västra Götaland	9 160	8 885	9 769	8 978	4 185	-11	-2
Skåne	7 489	7 932	8 152	7 067	3 275	-12	-3
Sydsverige	8 659	8 149	8 930	8 315	3 833	-13	-2
Mellansverige	10 643	12 022	12 155	11 127	5 020	-13	-4
Norrland	4 670	4 518	4 599	4 628	2 386	-11	-2
Totalt	52 318	53 464	55 189	50 540	23 524	-13	-3

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden. Regionindelning: se läsanvisningar.

I **Stockholm** minskade volymen vs-installationer under första halvåret 2023 med 20 procent, jämfört med samma period 2022. Ett minskat bostadsbyggande drar ner den totala vs-installationsvolymen i år, men privata lokaler ser också ut att utvecklas negativt. Efter en nedgång på totalmarknaden i år planar sannolikt volymen ut 2024.

Vs-installationerna i **Västra Götaland** sjönk med drygt 10 procent under första halvåret 2023 jämfört med samma period 2022. Ett minskat bostadsbyggande inverkar negativt på vs-installationsvolymen i år, men samtidigt håller industrirör emot. Totalt väntas den samlade installationsvolymen minska med 11 procent i år för att sedan plana ut 2024.

I **Skåne** minskade vs-installationsvolymen med närmare 15 procent under årets första sex månader jämfört med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång med bostadsbyggande samt kontor och handel som främsta sänken. Den stora volymen industrirörinstallationer väntas dämpa fallet. Den negativa trenden i år bromsar troligen upp 2024.

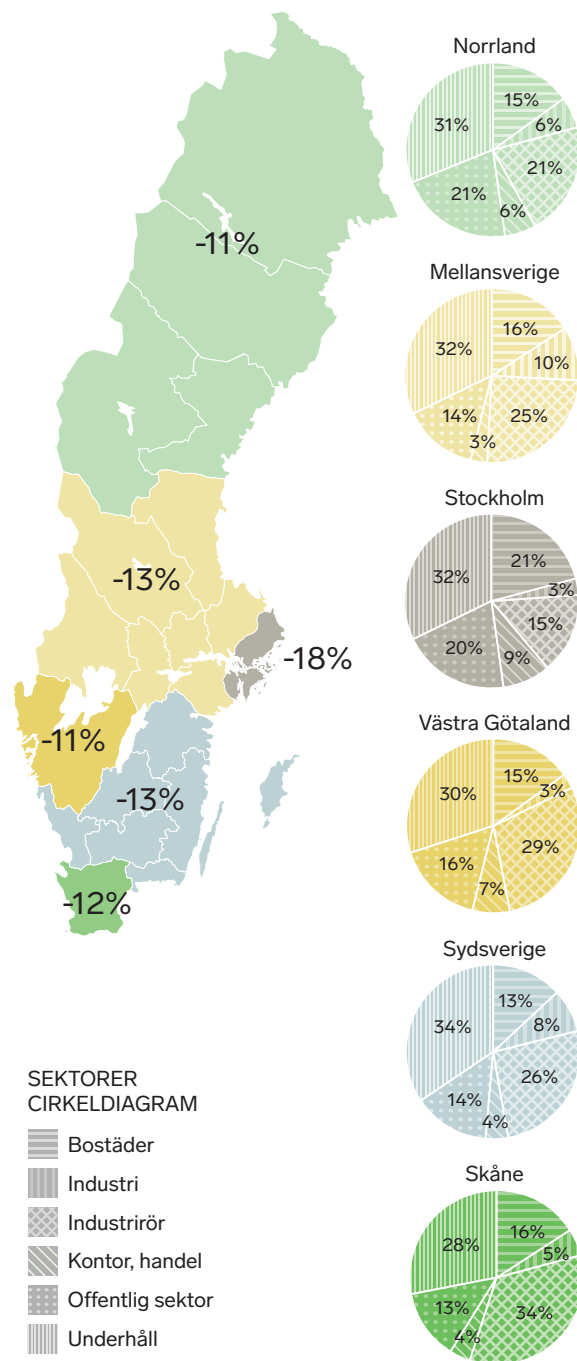
I **Sydsverige** sjönk vs-installationerna med strax över 20 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. I år väntas flertalet sektorer på marknaden utvecklas negativt och först och främst handlar det om ett rejält tapp för bostadsbyggandet. Efter en volymminskning med omkring 13 procent i år, beräknas marknaden återhämta sig marginellt 2024.

I **Mellansverige** minskade volymen vs-installationer med närmare 23 procent under första halvåret i år jämför med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång för den totala vs-installationsvolymen, med undantag för industrins husbyggnadsinvesteringar, som kan komma att öka. Efter en nedgång med drygt 10 procent i år väntas marknadsvolymen röra sig horisontellt 2024.

Vs-installationer i **Norrland** minskade med drygt 10 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. I år förutses en bred nedgång på marknaden, där emellertid offentliga husbyggnadsinvesteringar väntas växa. Totalt sett krymper troligen marknaden i år med omkring 10 procent för att sedan ligga kvar på ungefär oförändrad nivå 2024.

PROGNOS FÖR 2023

ANDEL AV TOTAL HUSBYGGNAD KV 1-2 2023

PROGNOS FÖR OMSÄTTNINGsutveckling* 2023-2024

Region	2023	2024
Stockholm	-14	-4
Västra Götaland	-8	-2
Skåne	-12	-4
Sydsverige	-12	-3
Mellansverige	-15	-5
Norrland	-4	-5
Riket	-12	-6

*Omsättningsutvecklingen tas fram genom att räkna om påbörjade husbyggnadsinvesteringar till löpande. Eftersom installationsarbetet först genomförs efter att byggprojekt pågått ett tag, ger detta en marknadsbeskrivning som ligger i linje med installationsföretagens omsättningsutveckling.

Möjligheter och utmaningar

MÖJLIGHETER

- Behov av energieffektivisering gynnar t ex värmepumpar
- Renovering och utbyggnad inom VA, avlopps- och reningsverk
- Fortsatta behov av stambyten och badrumsrenoveringar i beståndet från 1960- och -70-talen
- Behov av processeffektiviseringar inom industrin för att möta ett högre kostnadsläge
- Åtgärder i samband med klimatförändringar, såsom hantering av skyfall och översvämningar

UTMANINGAR

- Utmanande läge i fastighetssektorn, med högt kostnadsläge och osäkerhet kring fastighetsvärden
- Kraftigt fall för bostadsbyggandet
- Komponentbrist och materialprishöjningar
- Konkurer och betalningssvårigheter i beställarleddet
- Svårt att hitta rätt kompetens

Teknik och funktion

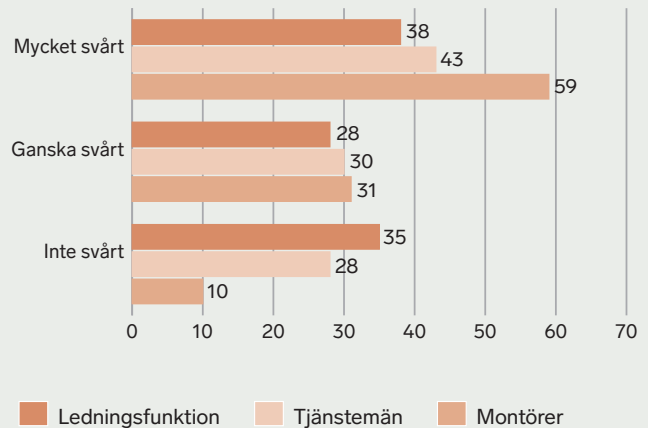
Inom värme och sanitet dominerar tekniska lösningar och åtgärder som är relaterade till den ökade efterfrågan på energibesparing. Det handlar främst om installation av värmepumpar och bergvärme, värmeåtervinning, injustering och översyn av övergripande styr- och reglerfunktioner och etablering av smarta system.

Bild: Anders Nilsson

Rekryteringsläget

SVÅRIGHET ATT REKRYTERA PERSONAL, PROCENT

Sammanställning av 100 intervjuade företag

Likt övriga installationsbranscher har vs-företagen svårast att rekrytera montörer, men jämfört med för ett halvår sedan verkar svårigheterna lättat något. Nära 6 av 10 har mycket svårt att hitta rätt kompetens i montörsledet. När det gäller tjänstemän och ledningsfunktion är andelen omkring 40 procent, vilket är i nivå med förra undersökningen för sex månader sedan. Den största skillnaden mot förra rapporten är att så många som 35 procent inte anser att det är svårt att hitta ledningsfunktioner.

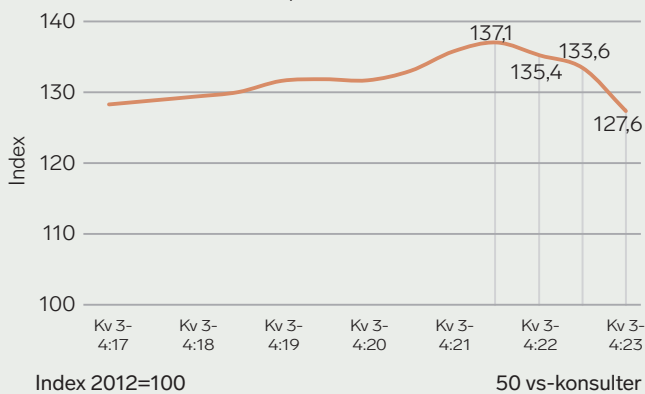
Orderstock

Genom att mäta orderstocken samt genom att bedöma utvecklingen de närmaste månaderna, kan man beskriva aktiviteten i branschen och förväntningarna framöver. Vs-konsulterna har märkt av en svag nedgång i orderläget med omkring 1 procent under första halvåret i år och väntar sig en kraftigare nedgång under hösten, med omkring 4,5 procent.

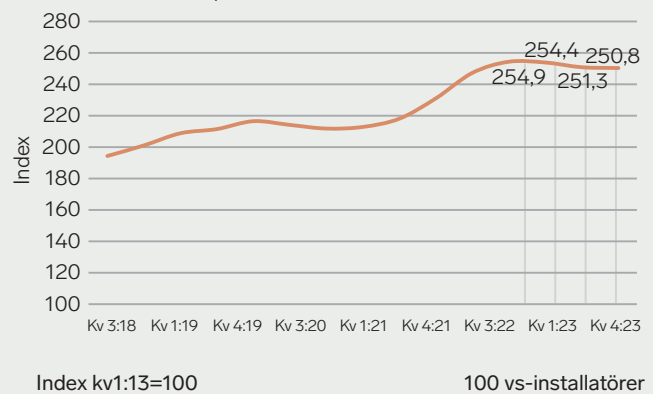
Vs-installatörernas uppfattning om orderstocken ligger i linje med konsulternas när det gäller utvecklingen

det senaste kvartalet. Emellertid har man en avsevärt mer positiv syn jämfört med konsulterna när det kommer till den kommande tremånadersperioden. Här väntar man sig en oförändrad nivå. Skillnaden kan bestå i att konsulterna i större omfattning påverkas av effekten av minskade bygginvesteringar, medan installatörerna kan gynnas av efterfrågan inom service, underhåll och energieffektiviseringar, där konsulterna inte kommer i fråga på samma sätt.

ORDERSTOCK VS-INSTALLATIONER
ANDRA HALVÅRET 2023, VS-KONSULTER

ORDERSTOCK VS-INSTALLATIONER
KVARTAL 3:2023, VS-INSTALLATÖRER

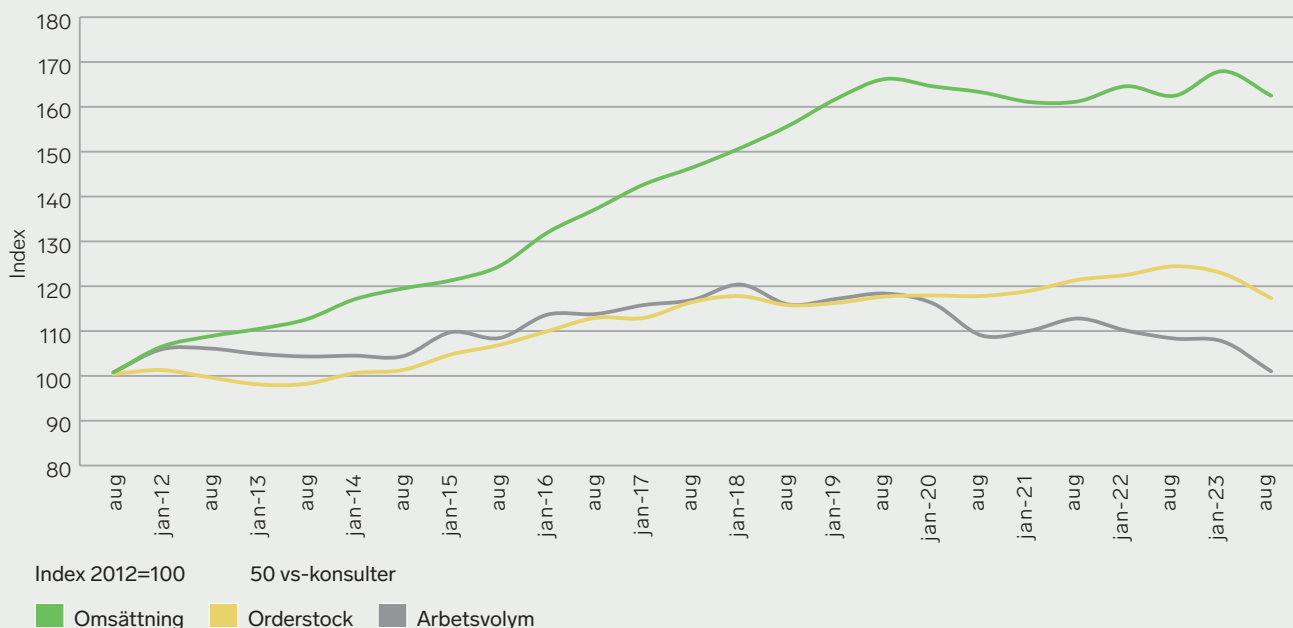

Vs-konsulter

För vs-konsulterna viker samtliga kurvor som beskriver arbetsvolym, orderstock och omsättning. Arbetsvolymen har visat en sjunkande trend de

senaste två åren och kraften i nedgången överträffar bedömningen om orderstock och omsättning.

ARBETSVOLYM-, ORDERSTOCK- OCH OMSÄTTNINGSFÖRÄNDRING 2012-2023

Förklaring till arbetsvolym, orderstock och omsättning, se läsanvisningar.

Marknadsläget ventilation

Ventilationsinstallationerna beräknas ha minskat med strax under 20 procent under första halvåret i år jämfört med samma period 2022. Bakom nedgången ligger en bred nedgång för husbyggnadsinvesteringarna. Den kraftiga minskningen av bostadsbyggandet inverkar så klart på installationsvolymen, men även privata och offentliga lokaler har minskat och underhållsvolymen väntas också krympa något. Omsättningsutvecklingen hittills i år hos installatörerna ligger i linje med prognosen, men företagens förväntningar är betydligt mer positiva.

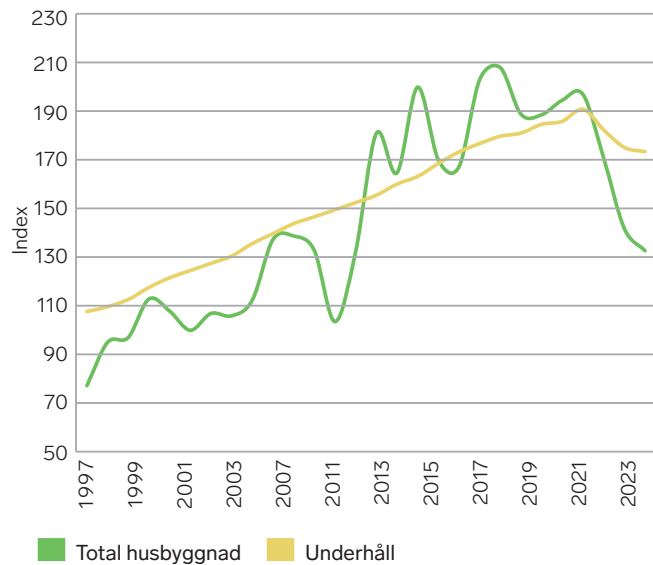
VENTILATIONSINSTALLATIONER, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Sektor	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Bostäder, nybyggnad	3 964	3 169	790	-60	-7
Flerbostadshus, ombyggnad	2 430	2 229	1 059	-5	-2
Industri och lager	2 091	1 877	1 383	+7	-10
Kontor, handel, hotell och nöjeslokaler	2 571	2 906	1 368	-20	-5
Offentlig sektor	6 626	5 131	2 990	-5	-8
Byggnadsunderhåll	4 802	4 710	2 260	-4	-1
Totalt	22 483	20 021	9 850	-14	-5

Genomsnittlig prisökning hos ventilationsinstallatörer 2022 har beräknats till 6,7 procent enligt SCB E84 och intervjuer.

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden.

VENTILATIONSINSTALLATIONER PER SEKTOR 1997-2024, INDEX 1995=100

Ventilationsinstallationerna relaterade till husbyggnad beräknas ha minskat med nära 20 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. Installationsvolymen har påverkats av en bred nedgång inom husbyggnad, med bostadsbyggandet i spetsen, där volymen påbörjade bostäder väntas mer än halveras i år. Husbyggnadsinvesteringarna inom kontor, handel och offentlig sektor visar också upp en negativ utveckling och även byggnadsunderhåll krymper. I år väntas en bred nedgång på marknaden med industrins husbyggnadsinvesteringar som enda undantag. Efter två år av krympande marknad väntas en vändning med start 2024.

En stor del av ventilationsinstallationsvolymen kan kopplas till husbyggnadsinvesteringar, en marknad som är starkt påverkad av konjunkturutvecklingen. Diagrammet visar att såväl husbyggnadsinvesteringarna som underhållskostnaderna har minskat under det senaste året. Husbyggnad påverkas kraftigt av det höjda ränteläget och de ökade kostnaderna, som slagit hårt mot bostadsbyggandet. Underhållsvolymen är normalt sett inte speciellt konjunkturkänslig, men under 2023 och 2024 väntas projekt skjutas fram till följd av ett högt kostnadsläge.

Bild: John Gutfred

Bild: Johnér

Bild: Colourbox

Regional utveckling

VENTILATIONSINSTALLATIONER PER REGION 2019-KV 1-2 2023, PROGNOIS 2023-2024, MKR, 2022 ÅRS PRISER

Region	2019	2020	2021	2022	Kv 1-2 2023	P2023	P2024
Stockholm	5 742	5 830	5 271	4 751	2 374	-17	-5
Västra Götaland	3 465	3 068	3 710	3 303	1 627	-10	-3
Skåne	2 697	3 108	3 000	2 503	1 183	-15	-7
Sydsverige	3 353	3 218	3 420	3 204	1 563	-16	-3
Mellansverige	4 156	5 129	5 250	4 365	2 036	-15	-8
Norrland	2 065	1 792	1 831	1 894	1 066	-14	-5
Totalt	21 478	22 145	22 483	20 021	9 850	-14	-5

Observera att det dröjer 2-4 kvartal innan påbörjat byggande får genomslag på installationsmarknaden. Regionindelning: se läsanvisningar.

I **Stockholm** minskade ventilationsinstallationerna under första halvåret 2023 med 18 procent, jämfört med samma period 2022. Ett minskat bostadsbyggande drar ner den totala ventilationsinstallationsvolymen i år och dessutom väntas privata lokaler också att utvecklas negativt. I år spås installationsvolymen krympa med 15-20 procent, följt av en mer försiktig minskning 2024.

Ventilationsinstallationerna i **Västra Götaland** sjönk med drygt 15 procent under första halvåret 2023 jämfört med samma period 2022. Utvecklingen i år blir sannolikt splittrad, med en uppgång inom privata lokaler och en kraftig nedgång för bostadsbyggandet. Totalt väntas den samlade installationsvolymen minska med 10 procent i år och ytterligare 3 procent 2024.

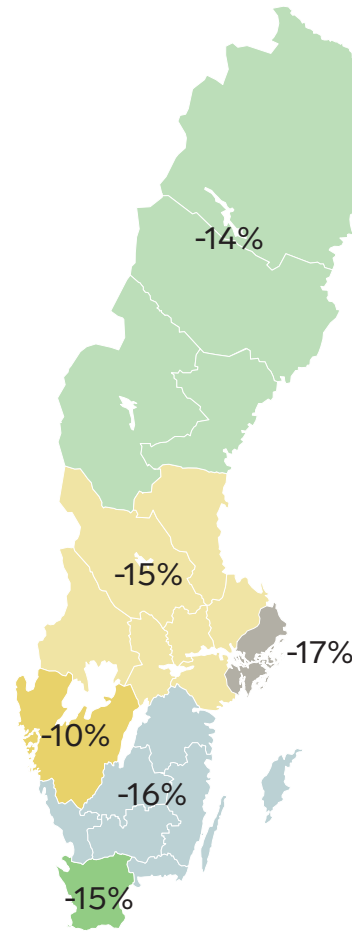
I **Skåne** minskade ventilationsinstallationsvolymen med 20 procent under första halvåret i år jämfört med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång med bostadsbyggande samt kontor och handel som främsta sänken, men där offentliga husbyggnadsinvesteringar beräknas få nolltillväxt, vilket dämpar den totala nedgången. Den negativa trenden i år fortsätter sannolikt 2024.

I **Sydsverige** sjönk ventilationsinstallationerna med 20 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. I år väntas majoriteten av sektorerna på marknaden utvecklas negativt. Först och främst handlar det om ett rejält tapp för bostadsbyggandet. Efter en volymminskning med drygt 15 procent i år, beräknas marknaden fortsätta att krympa 2024, men i betydligt lugnare takt.

I **Mellansverige** minskade volymen ventilationsinstallationer med närmare 25 procent under första halvåret i år jämför med samma period 2022. I år väntas en bred nedgång för den totala ventilationsinstallationsvolymen, med undantag för industrins husbyggnadsinvesteringar, som kan komma att öka påtagligt. Efter en nedgång med 15 procent i år spås en fortsatt minskning med 8 procent 2024.

Ventilationsinstallationer i **Norrland** minskade med drygt 10-15 procent under årets första halvår jämfört med samma period 2022. I år förutses en bred nedgång på marknaden, där emellertid offentliga husbyggnadsinvesteringar väntas växa. Totalt sett krymper troligen marknaden i år med omkring 15 procent och ytterligare 5 procent 2024.

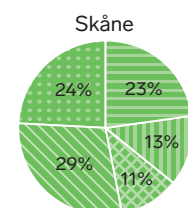
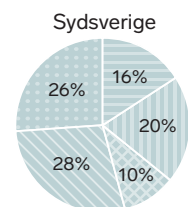
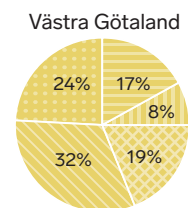
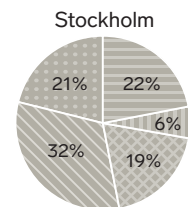
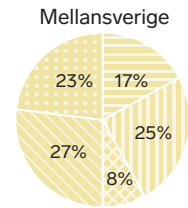
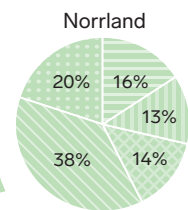
PROGNOS FÖR 2023

SEKTORER
CIRKELDIAGRAM

- Bostäder
- Industri
- Kontor, handel
- Offentlig sektor
- Underhåll

ANDEL AV
TOTAL HUSBYGGNAD
KV 1-2 2023

PROGNOS FÖR OMSÄTTNINGsutveckling* 2023-2024

Region	2023	2024
Stockholm	-16	-9
Västra Götaland	-25	-5
Skåne	-29	-9
Sydsverige	-25	-6
Mellansverige	-32	-9
Norrland	-17	-6
Riket	-24	-8

*Omsättningsutvecklingen tas fram genom att räkna om påbörjade husbyggnadsinvesteringar till löpande. Eftersom installationsarbetet först genomförs efter att byggprojekt pågått ett tag, ger detta en marknadsbeskrivning som ligger i linje med installationsföretagens omsättningsutveckling.

Möjligheter och utmaningar

MÖJLIGHETER

- Stort intresse för energieffektivisering och energioptimering
- Fortsatt behov av service och underhåll
- Högre krav på inomhusklimatet och jämn temperatur i takt med ett förändrat klimat
- Konvertering av lokaler och hyresgästanpassningar kräver anpassning av installationer
- Digitalisering och smarta system

UTMANINGAR

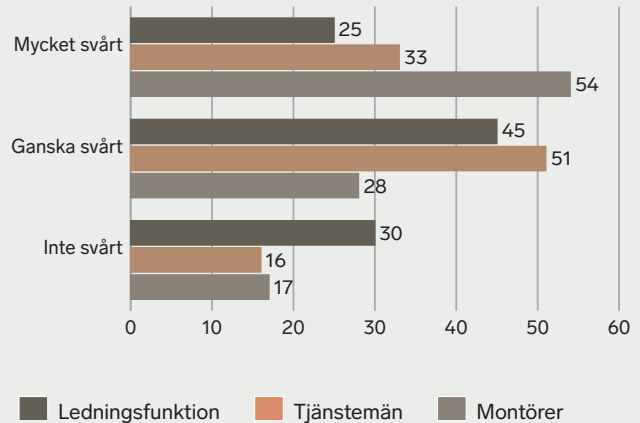
- Utmanande läge i fastighetssektorn, med högt kostnadsläge och osäkerhet kring fastighetsvärden
- Kraftigt fall för bostadsbyggandet
- Komponentbrist och materialprishöjningar
- Svårt att hitta rätt kompetens
- Hård prioritering bland beställare när det gäller åtgärder för energieffektivisering

Teknik och funktion

De tekniker och funktioner som fortsätter att dominera inom ventilationsinstallationerna är relaterade till olika typer av energieffektiviserande åtgärder, för att minska fastighetsägarnas kostnader och höja värdet på fastigheten. Det handlar bland annat om värmeväxling, varvtalsreglering, FTX-system, behovsstyrning, samordning av klimatfunktioner, närvarostyrning och övervakning samt energisnåla aggregat med hög verkningsgrad.

Rekryteringsläget

SVÅRIGHET ATT REKRYTERA PERSONAL, PROCENT

Sammanställning av 50 intervjuade företag

Jämfört med för sex månader sedan ser rekryterings-svårigheterna ut att ha minskat något, vilket kan vara en effekt av den försämrade konjunkturen. Likt övriga installationsbranscher har ventilationsföretagen svårast att rekrytera montörer. 8 av 10 tillfrågade tycker att det är svårt eller mycket svårt att hitta rätt montagekompetens. Lättast verkar det att vara att hitta ledningspersonal. Här menar 3 av 10 att man inte har några svårigheter att hitta sådana funktioner. Den tydligaste skillnaden mot förra mätningen är att det skett en markant ökning av de som menar att man inte har några rekryterings-svårigheter.

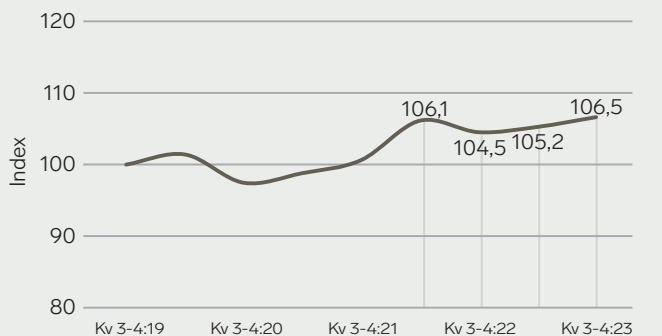

Orderstock

Genom att mäta orderstocken samt genom att bedöma utvecklingen de närmaste månaderna, kan man beskriva aktiviteten i branschen och förväntningarna framöver. Ventilationskonsulterna rapporterar om en svag men jämn tillväxt, som pågått under det senaste året. Man uppskattar att det skett en ökning i orderläget med omkring 0,5 procent under första halvåret i år och väntar sig en fortsatt uppgång med 1 procent under kommande halvår.

Ventilationsinstallatörernas uppfattning om orderstocken är avsevärt mer positiv än konsulternas och bedömningen sticker ut jämfört med övriga installationsbranscher i rapporten. Det senaste kvartalet beräknas orderstocken ha vuxit med drygt 6 procent och den tillväxttakten väntas fortsätta även under nästa kvartal. Några av förklaringarna till utvecklingen kan handla om att en del stora nybyggnadsprojekt inom flerbostadshus och privata lokaler, som påbörjades under det senaste 1-2 åren nu färdigställs, vilket påverkar ventilationsvolymen positivt. Det kan även handla om installationer inom industrin.

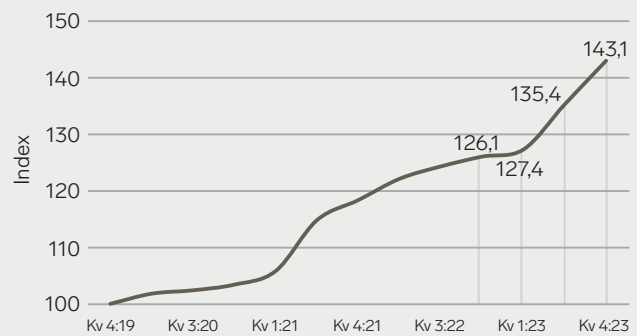
ORDERSTOCK VENTILATIONSINSTALLATIONER
ANDRA HALVÅRET 2023, VENTILATIONSKONSULTER

Index 2012=100

25 ventilationskonsulter

ORDERSTOCK VENTILATIONSINSTALLATIONER
KVARTAL 3:2023, VENTILATIONSINSTALLATÖRER

Index kv1:13=100

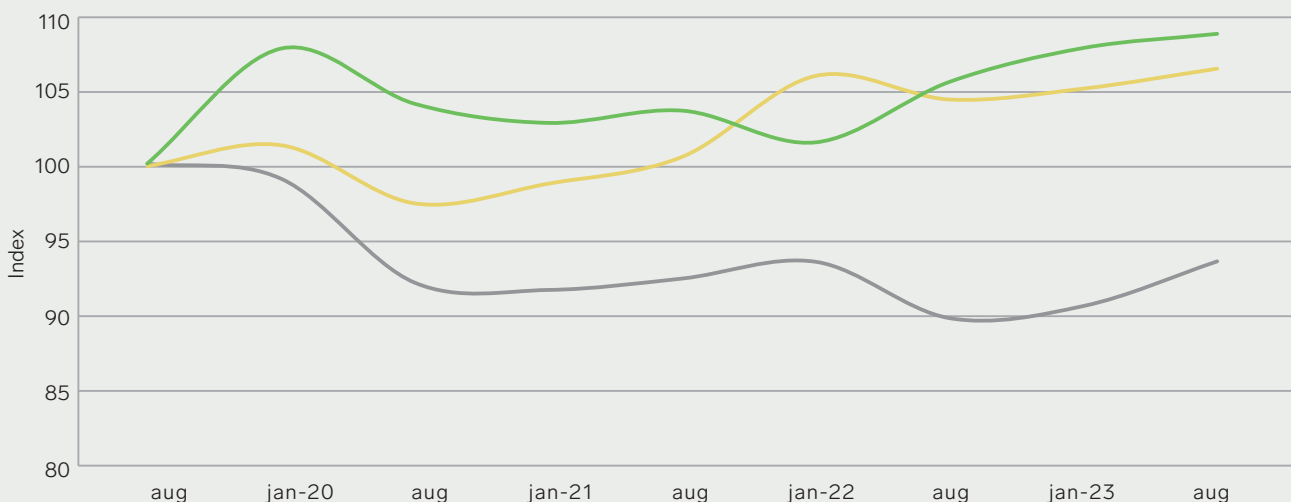
50 ventilationsinstallatörer

Ventilationskonsulter

Samtliga tre kurvor, som beskriver arbetsvolym, orderstock och omsättning för ventilationskonsulterna, pekar i positiv riktning. Särskilt gäller detta arbetsvolymen, men här är det främst fråga om en rekyl på

den starkt negativa utveckling som pågått sedan inledningen av 2020. Sammantaget ger det signaler om en försiktigt positiv utveckling under det kommande året.

ARBETSVOLYM-, ORDERSTOCK- OCH OMSÄTTNINGSFÖRÄNDRING 2019-2023

Index 2019=100

25 ventilationskonsulter

■ Omsättning ■ Orderstock ■ Arbetsvolym

Förklaring till arbetsvolym, orderstock och omsättning, se läsanvisningar.

Marknadsläget kommunikations- och säkerhetsteknik

Den långsiktiga utvecklingen inom kommunikations- och säkerhetsteknik är positiv och de underliggande drivkrafterna tyder på att marknaden har förutsättningar att växa avsevärt framöver. I dagsläget påverkas emellertid branschen, liksom många andra som agerar på fastighetsmarknaden, av det utmanande konjunkturläget. Intervjuer med företrädare för branschen tyder på att det råder en försiktighet från beställare till följd av det höjda kostnadsläget.

Den underliggande drivkraften ur ett kundperspektiv, för en ökad efterfrågan av produkter och tjänster inom kommunikations- och säkerhetsteknik är att öka lönsamheten i verksamheten. Att minska driftkostnaderna är en av vägarna och höja fastighetsvärdet en annan. Här kan branschens företag som agerar inom kommunikation och säkerhetsteknik bidra med lösningar som skapar energieffektivisering, genom installationssamordning, digitalisering, driftoptimering, övervakning, styrning och kontroll. Kunderna tänker i funktions-termer snarare än produkter och tekniska lösningar. I detta finns därmed både en utmaning och en långsiktig affärsmöjlighet för branschens företag, om man tar steget från installatör till projektör och rådgivare. För organisationen är det såväl ett kulturellt steg som ett kompetenskliv. Förflyttningen innebär att man agerar på en marknad med mindre konkurrens och högre betalningsvilja hos kunden. Lösningen är mer komplex i sin natur och det i sin tur kräver större kompetenskrav i utförarledet. I nuläget är detta en av de största utmaningarna för många företag att göra denna kompetensförflyttning, eftersom en majoritet av de intervjuade menar att just svårigheten att

Bild: Katja Kircher

rekrytera rätt kompetens är det största hindret för en expansion av verksamheten. På kort sikt innebär också det utmanande konjunkturläget, med ökade kostnader och minskad lönsamhet hos beställarna, en större försiktighet hos beställarna och ett fokus mot kostnadsbesparing. Detta kan samtidigt innebära en ökad efterfrågan på funktioner som minskar energikostnader, något som är till fördel för branschen.

Möjligheter och utmaningar

MÖJLIGHETER

- Driftsättning, konfigurering, service och underhåll
- Power of Ethernet
- Ökad otrygghet skapar behov av lösningar inom säkerhet, övervakning och beredskap
- Rådgivning, projektledning och samordning av installationer för att möjliggöra energieffektivisering
- Kravet på flexibilitet i installationer för att kunna ställa om verksamhetsytan
- Utveckling av 2G och 3G nät
- Energieffektivisering och effektstyrning

UTMANINGAR

- Konjunkturläget innebär ett försämrat investeringsklimat
- Brist på kompetens
- Stigande materialpriser
- Kraftigt minskat husbyggande
- Försiktighet hos beställare
- Framskjutna projekt
- Långa leveranstider och materialbrist inom specifika komponenter

Marknadsutveckling

Marknaden inom kommunikations- och säkerhetsteknik består av flera delar: projektering, planering, leverans av material och tjänster, installation, driftsättning och konfigurering av system samt service och eftermarknad. Till skillnad från traditionella elinstallationer är denna marknad mindre påverkad av byggvolymernas utveckling. Det mesta av arbetet sker i det befintliga fastighetsbeståndet, i lokaler, bostäder, industrier och tjänsteverksamheter. När det kommer till materialanvändningen är en stor del av statistiken belagd med sekretess⁴⁾. För att kunna uppskatta materialanvändningen, kan man i stället analysera mängden relevanta varor som importeras.

IMPORTDATA FÖR 10 VARUGRUPPER INOM KOMMUNIKATIONS- OCH SÄKERHETSTEKNIK PROCENTUELL FÖRÄNDRING, LÖPANDE PRISER

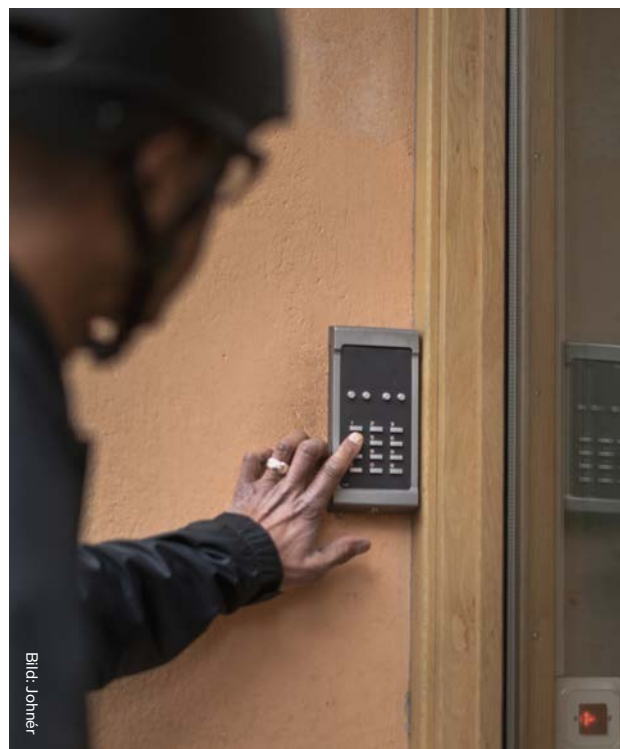
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
+8	+14	+5	-3	+9	+5	+4	+20	+15

Källa: SCB, bortfallsjusterad varuimport enligt KN-nomenklatur

Värdet på ovanstående material beräknas till i storleksordningen 45 miljarder kronor 2022. Under 2021 och 2022 ökade varuimporten kraftigt, vilket kan ha sin förklaring i de stigande priserna. Importprisindex för elapparatur steg med 16 procent under 2022 och på årsbasis i juli i år med närmare 19 procent. En del av ökningen av importen bör dock vara en effekt av det ökade behovet av komponenter till elektrifiering, digitalisering och energieffektivisering. Trots den kraftiga ökningen rapporterar utförarledet om komponentbrist.

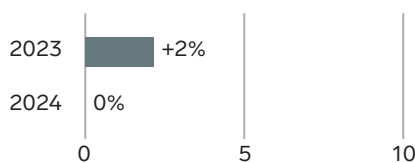
Att bedöma värdet av den totala materialtillförseln i Sverige är svårt, eftersom mycket av den svenska tillverkningsstatistiken är begränsad av sekretess. En bedömning av värdet, beräknat i installatörsbolagens inköpspris, kopplat till de 10 varugrupperna, kan dock uppskattas till 12–17 miljarder kronor. Inklusivt arbete skulle det innebära en marknadsvolym på uppskattningsvis 30–33 miljarder kronor. I den volymen ingår såväl entreprenadarbeten som service inom fastigheter. Marknader som till exempel fibergrävning, bevakningstjänster, datakonsulter med mera ingår inte.

Navet Analytics intervjuer med teknik- och installationsföretag som är verksamma inom kommunikations- och säkerhetsteknik beräknar att marknaden kommer att växa med omkring 3 procent 2023, vilket är samma bedömning som gjordes i intervjuerna för ett halvår sedan. Prognosen för 2024 har emeller-

tid dämpats från +5 procent till omkring 0. Detta kan förklaras av ett mer ansträngt läge i fastighetssektorn med ökad försiktighet från beställarna, vilket har beskrivits tidigare i rapporten. Ytterligare en orsak kan vara inbromsningen för husbyggnadsinvesteringarna. Flera av företagen har en positiv bild av marknaden, trots ett bistrare konjunkturläge. Dessa menar att det största hindret för en expansion av verksamheten är svårigheten att rekrytera personal med rätt kompetens.

FÖRVÄNTAD MARKNADSTILLVÄXT INOM KOMMUNIKATIONS- OCH SÄKERHETSTEKNIK

(Baseras på en samlad bedömning av marknadsläget med 115 företag)

⁴⁾ På grund av att en stor del av statistiken är belagd med sekretess, kan vilka sektorer som redovisas i statistiken variera. Därför är jämförelser över tid svåra att göra. Inom tjänsteområdet är de delar som hamnar inom försvar, polis och liknande också hemliga.

Affärsmöjligheter

Hur bedömer du era affärsmöjligheter med hänsyn till det växande området Internet of things/digitalisering, på en femgradig skala där 1 är mycket dåliga och 5 är mycket goda?

(Intervjuer med 15 elinstallatörer med huvudsaklig inriktning på kommunikations- och säkerhetsteknik, medelvärde av intervjupersonernas svar)

3,5/5

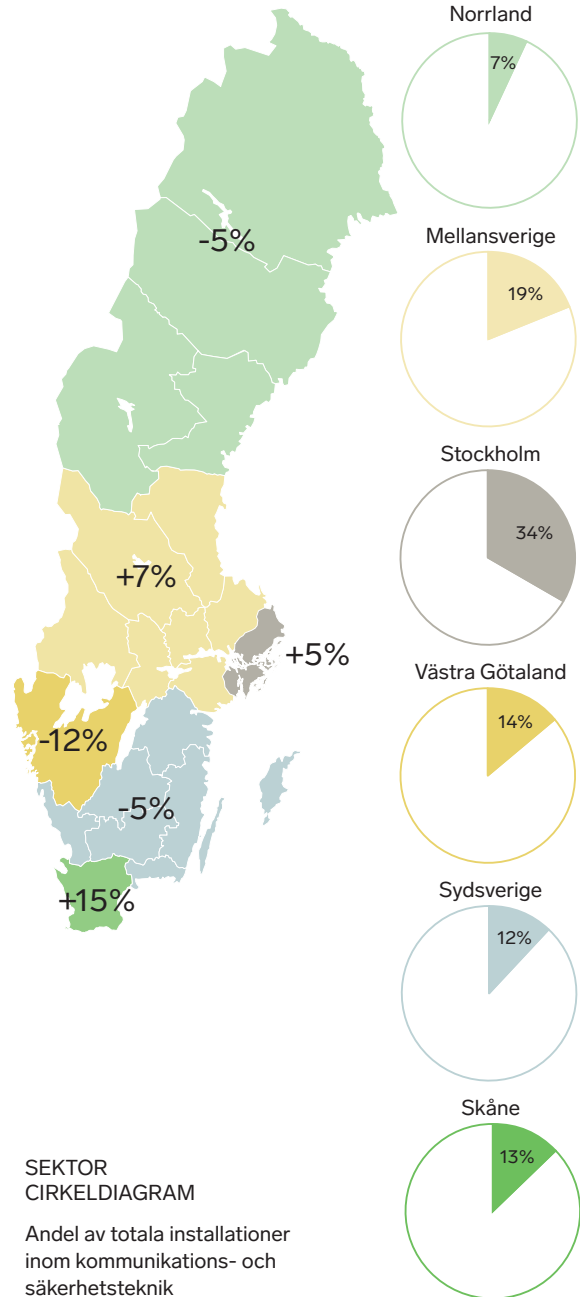
De intervjuade företagens syn på affärsmöjligheterna kopplade till Internet of things/digitalisering lutar fortsatt åt det positiva hållet, men stämmningsläget har försämrats i de två senaste undersökningarna. På en femgradig skala, där 0 är lägst, var medelvärdet i september 3,5. Vid det förra mätillfället i mars i år var medelvärdet 3,8 och för ett år sedan 3,9.

Regional utveckling

PROGNOS FÖR 2023

BEDÖMD REGIONAL ANDEL KV 1-2 2023

Läsanvisningar och källor

Marknadsvolymer

Marknadsvolymer inom installationsslagen bygger på beräkningar av husbyggnadsinvesteringar i påbörjade objekt. För respektive installationslag anpassas beräkningen för att spegla installationslagets tyngdpunkter.

Underlag för prognoser

INTERVJUER MED INSTALLATÖRSFÖRETAG

Två gånger om året gör Navet Analytics intervjuer med:

- 100 elinstallatörer
- 100 vs-installatörer
- 50 ventilationsinstallatörer
- 15 elinstallatörer med huvudsaklig inriktning på kommunikations- och säkerhetsteknik
- 15 vs-installationsföretag med huvudsaklig inriktning på industrirör

NAVET ANALYTICS KONSULTPANEL

Två gånger om året gör Navet Analytics intervjuer med:

- 50 elkonsulter
- 50 vs-konsulter
- 25 ventilationskonsulter
- 25 arkitekter
- 25 byggnadstekniska konsulter

Dessutom:

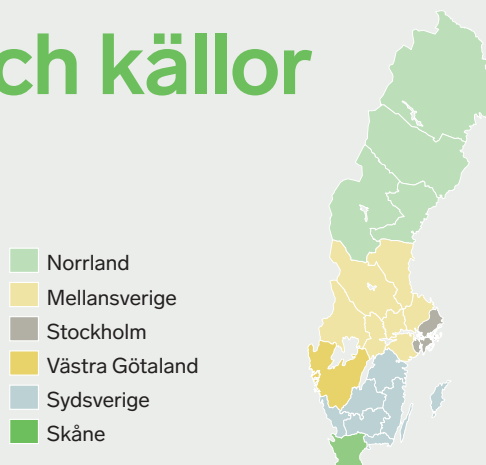
- Löpande intervjuer med större fastighetsägare, byggtreprenörer, installatörer, konsultföretag, byggherrar m fl
- Navet Analytics panel med 100 stora fastighetsägare

Priser

Navet Analytics redovisar normalt investeringar i fasta priser. Detta innebär att statistiken visar volymförändringar. Delårsutfall för innevarande år redovisas i förekommande fall i löpande priser. Prognoser avser alltid årliga volymförändringar.

Omsättningsutveckling

En sammanställning av de intervjuade företagens bedömning av hur den egna omsättningen kommer att utvecklas de kommande två åren.

Mätning av arbetsvolym

En indikator som mäter aktiviteten i företaget i nuläget jämfört med föregående period respektive kommande period.

Mätning av orderstock

En indikator som mäter den uppskattade volymen av inliggande order jämfört med föregående period respektive kommande period.

Mätning av omsättning

Avser mätning av den löpande omsättningen för innevarande period respektive prognoser för kommande helår.

Påbörjade byggnadsinvesteringar

Inom husbyggnadssektorerna redovisar Navet Analytics byggnadsinvesteringar med hjälp av statistik över påbörjade objekt. Det betyder att hela byggkostnaden redovisas när objektet påbörjats. I de fall projektet är uppdelat på olika etapper redovisas byggnadsinvesteringarna per påbörjad etapp. Med påbörjade objekt får man tidigast möjliga indikationer på byggvolymernas förändring ca 10–18 månader framåt. Vid bedömning av tidsförskjutningar tills byggprojekten färdigställs kan nedanstående byggtider användas:

Sektor	Genomsnittlig byggtid, månader
Småhus, nybyggnad	8-12
Flerbostadshus, nybyggnad	12-15
Flerbostadshus, ombyggnad	8-14
Industri, nybyggnad	10-12
Industri, ombyggnad	6-10
Kontor, handel m m, nybyggnad	13-18
Kontor, handel m m, ombyggnad	4-8
Offentlig sektor, nybyggnad	13-18
Offentlig sektor, ombyggnad	6-12

Sektorerna byggnadsunderhåll, industriinstallationer, industrirör och infrastruktur redovisas som löpande kostnader respektive investeringar.

Om Marknadsläget

Konjunkturrapporten Marknadsläget tas fram av Navet Analytics på uppdrag av Installatörsföretagen och ges ut två gånger per år. Den beskriver konjunkturen och de omvärldsfaktorer som påverkar affärsklimatet i installationsbranschen.

För frågor kontakta:

Erik Karlsson, företagsrådgivare
+46 36 – 30 32 23
erik.karlsson@in.se
www.in.se

Navet Analytics ansvar

Uppdraget innebär att allt arbete och dess resultat har baserats på tillgänglig information och är levererat av Navet Analytics AB.

Navet Analytics AB kan inte göras ansvariga för slutsatser eller rekommendationer som baseras på felaktig eller bristfällig information. Navet Analytics AB eller dess medarbetare kan inte hållas ansvariga för eventuella konsekvenser till följd av användandet av rapporten.

Allt material i denna rapport är skyddat enligt lagen om upphovsrätt. Kopiering eller presentation och distribution av materialet i rapporten får inte ske utan tillstånd från Installatörsföretagen.

Följande personer hos Navet Analytics har varit involverade i analysarbetet:

- ▶ Ulrik Szokolay, VD, Navet Analytics AB
- ▶ Michelle Andersson, Projektledande analytiker, Navet Analytics
- ▶ Jens Linderöth, Analysansvarig, Navet Analytics
- ▶ Magnus Klein, Ansvarig för konjunkturbevakning, Navet Analytics
- ▶ Patrik Wikman, Kvalitetsansvarig, Navet Analytics

Om du har några frågor kring rapporten, kontakta oss gärna!

Ulrik Szokolay
VD Navet Analytics AB

ulrik.szokolay@navetanalytics.se
+46 705 58 09 14